

SZAKDOLGOZAT

NÉV: SÁRADI JUDIT NIKOLETTA

Szak: Mezőgazdasági mérnöki BSc.

Gödöllő

2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Szent István Campus
Mezőgazdasági mérnöki Szak

**TERÁPIÁS ÉS SEGÍTŐ ÁLLATOK KIKÉPZÉSI MÓDJAINAK
ÉS FELADATAINAK ÖSSZEHASONLÍTÁSA**

Belső konzulens: Dr. Kovács-Weber Mária
egyetemi docens

Készítette: **Sáradi Judit Nikoletta**
QO2ISZ
Levelező

Intézet/Tanszék: MATE Állattenyésztés Tudományok Intézet /
Állattenyésztés-technológiai és Állatjóléti Tanszék

Gödöllő
2023

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS	4
1.1. Célkitűzés	6
2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS	8
2.1. A kutya eredete	8
2.2. A kutya háziasítása	9
2.3. Az ember legjobb barátja.....	10
2.4. Miért éppen a kutya az ideális az állatasszisztált terápiához?	11
2.4.1. Az igazi társállat	11
2.4.2. Kötődés.....	11
2.4.3. Szinkronizáció	12
2.4.4. Rugalmasság.....	12
2.4.5. Kontroll és gátlás	12
2.4.6. Magas szintű kommunikáció.....	12
2.4.7. Érzelmi szinkronizáció	12
2.4.8. Képes tanulni, utánozni	13
2.4.9. Képes hatni az emberi szervezetre.....	13
2.4.10. A kutya, mint katalizátor	13
2.4.11. Az emberekre gyakorol pozitív hatás	13
2.5. Az állat-asszisztált terápia történetének kiemelkedő pontja.....	14
2.5.1. Nemzetközi áttekintés	14
2.5.2. Magyarországi áttekintés.....	15
2.5.3. Jogsabályi háttér	16
2.6. Az állatterápia.....	17
2.6.1. Munkaformái	17
2.6.2. Intézménytípusok	18
2.6.3. Célcsoportok és korosztályok.....	18
2.7. Milyen kutya alkalmas segítő kutyának?.....	18
2.8. A kutya tanulása és kiképzése	19
2.9. A segítőkutyák vizsgázási szabályai.....	20
2.9.1. A terápiás kutya vizsgaszabályzata	22
2.10. Vizsgálati módszerem kiválasztása	25
3. ANYAG ÉS MÓDSZER	27
3.1. Vizsgálatom helyszíne.....	27
3.2. A kutatás módszere és időtartama	27
3.3. A kísérlet résztvevői	28
3.3.1. A Team	28
3.3.2. Felvezető.....	28
3.3.3. Csoportvezető	29

3.3.4. Célcsoport.....	29
3.4. Kísérleti állatok.....	30
3.4.1. A terápiás kutya.....	30
3.5. A kísérlet beállítása	33
3.5.1. A fekvő betegek egyéni foglalkozása.....	34
3.5.2. Csoportos foglalkozás	35
3.6. Mintavétel és mérési rend.....	36
3.7. Vizsgálati paraméterek	36
3.7.1. Állapotfelmérés foglalkozás előtt.....	36
3.7.2. Foglalkozás típusa	36
3.7.3. Kötődés vizsgálata.....	36
3.7.4. A kutya reakciója találkozás során a terápiás személlyel kapcsolatban.....	37
3.7.5. Feladatfüggő viselkedés vizsgálata	37
3.7.6. Jutalomtól függő viselkedés	38
3.7.7. Terápiás kutya pihenőinek, kioldásainak mennyisége, ideje, módja.....	38
3.8. Matematikai statisztikai műveletek	38
4. EREDMÉNY ÉS ÉRTÉKELEÉSÜK.....	39
4.1. Állapotfelmérés foglalkozás előtt.....	39
4.2. Kötődés vizsgálata.....	39
4.3. A kutya reakciója találkozás során a terápiás személlyel kapcsolatban.....	40
4.4. Feladatfüggő viselkedés vizsgálata	42
4.4.1. Egyéni foglalkozáson végrehajtott kötelező feladatok eredményei	42
4.4.2. Csoportos foglalkozáson végrehajtott kötelező feladatok eredményei	45
4.4.3. Nem kötelező feladatok végrehajtása	46
4.5. Jutalomfalattól függő viselkedés	47
4.6. Terápiás kutya pihenőinek, kioldásainak mennyisége, ideje, módja.....	48
5. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK	49
6. ÖSSZEFOGLALÁS	52
7. KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS.....	53
8. IRODALOMJEGYZÉK	54
9. MELLÉKLETEK.....	56
10. NYILATKOZATOK.....	61

1. BEVEZETÉS

“Vannak kutyák, amelyeket nem képeztek emberek mentésére, de ösztöneik és az emberek iránt érzett szeretetük a legnagyobb odaadásra képesek.”

(Carol Bigley)

A kutya az ember legjobb barátja, állítja a mindenki számára jól ismert közmondás. A kutyák az emberiség történelmében mindvégig aktív résztvevőként jelen voltak, hű társként mellénk szegődve. Ha kellett őseink számára vigyázták táboraikat, óvón őrizték a rájuk bízott háziállatokat, melyek gazdájának jólétét és mindennapi megélhetését biztosították. Ha szükséges volt bátran részt vettek az emberekkel a vadászatokban és háborúkban, ha kellett pedig a hideg éjszakákon testük melegével oltalmazták gazdájuk egészségét. Egy jó kutya megbecsült és szeretett része volt a családnak, melynek legékesebb bizonyítéka azok a régészeti feltárások (eperjesi, zalavári, nagyhalászi sírok), melyek során a kutyák szorosán a gazdáik mellé voltak temetve.

A kutyák csodálatos teremtmények, az evolúciójuk során szinte tökéletesre fejlesztették az emberekhez való alkalmazkodást, amely páratlan képességnek tekinthető az állatvilágban. Munkájukat tekintve mai világunkból már számos olyan szakma hanyatlóban van, esetleg már ki is veszett, melyet anno kutyák segítségével nélkül el sem tudtunk volna képzelni. A technikai fejlődés okán a háziállatok terelését és őrzését felváltották a villanypásztorok, a terelő juhász kutyák szerepe egyre jobban lecsökkent. Házunk, értékeink védelmére modern riasztóberendezéseket alkalmazunk, így egyre kevesebben tartanak őrző-védő kutyát otthon. A jelenkori vadászatoknak csak marginális részvevője lett a kutya. Azonban páratlan képességüknek köszönhetően a kutyák megtalálták a megfelelő megoldást arra, hogy életünk szerves részesei maradjanak, és bár más területeken, de ugyan ilyen teljes értékű munkát végezzenek értünk, emberekért. Gondoljunk csak a közelmúlt eseményeire, amikor is 2023. február 6-án Törökországot és Szíriát 7,8-as erősségű földrengés rázta meg. A világ minden részéről rögvest elindultak a nemzetközi segélycsapatok, így Magyarországról is. A bátor segítőcsapatok mellett azonban négy lábú hősök is részt vettek a mentésben. A magyar mentőkutyák minden erejüket bevetve kutattak sikerrel a romok közzé szorult túlélők után. Egy mentőkutyát sem tud semmilyen eszköz helyettesíteni, ha túlélők kereséséről van szó. A mentőkutyák kulcsfontosságúak az ilyen katasztrófák esetén az életben maradtak felkutatásában szaglásuk, megérzéseik révén. De a mentőkutyák mellett, számos rendőr-,

segítő- és terápiás kutya is teljesít szolgálatot, így megtalálva a mai 21. században a feladataikat a régi idők juhász vagy őrző-védő, vadászkutyái.

De miért van szükségünk rájuk? Miért igényli továbbra is a modern ember az állatok közelségét? Miért mutatkozik egyre nagyobb igény a terápiás állatokkal való egyéni vagy csoportos foglalkozásokra? Érdekes kérdés, hogy a városiasodás során miért nem távolodott el a társadalom az állatoktól, érezzük legbelül, hogy az embereknek szüksége van rájuk. Közelségük megnyugtat minket, csökkentik a bennünk felhalmozódott stresszt, így például egy problémákkal teli nehéz időszakban akár az állatok körüli teendők elvégzése is oldhatja a bennünk lévő nyugtalanságot, szorongást.

Átalakuló, rohanó világunkban egyre jobban eltávolodunk a természettől, magányosak, túlhajszoltak vagyunk. Ebben az elhagyatottságban nyújthatnak vigaszt sok ember számára az állatok, legyen szó akár egy napos csibéről, nyúlról, kutyáról, alpakáról vagy lóról.

A tudomány jó ideje figyeli ezt a jelenséget, azonban azzal a fogalommal, hogy „állatszeretet” nem igazán tud mit kezdeni. Az 1980-as években, egy amerikai pszichológus, Nicolas Humphrey hívta fel a figyelmet arra a tényre, hogy az Egyesült Államokban megközelítőleg ugyanannyi macska és kutya élt, ahány tévékészülék volt a háztartásokban, azonban míg a kutatók a televíziózási szokásokat és annak hatásait pontosan mérte és dokumentálta, addig az állatok fontosságáról, lényegességéről alig született vizsgálat. (Klimke 2003) Ez a tény a mai napig megfigyelhető az állatasszisztált terápia területén is, egyelőre nagyon elenyésző kutatás, írás jelent meg ezen a kevésbé vizsgált területen is.

Az állatok létükkel elterelik gondolatainkat és figyelmünket a mindennapok gondjairól, vigaszt nyújtanak a nehéz pillanatokban, így képessé válva arra, hogy számtalan ember mind testi, mind lelki betegségének gyógyulásához hozzájáruljanak.

Ennek mi a kulcsa, mindmáig pontosan nem tudjuk, bár már néhány tanulmány és kutató vizsgálja ennek kérdését. Amit tudunk, hogy biokémiai folyamatok hosszas sorozata indul be állataink jelenlétében, pozitívan hatnak hormon- és immunrendszerünkre, serkentik vérkeringésünk, ezáltal szinte valamennyi szervünk működését (Klimke 2003).

Szerencsére mára egyre elterjedtebbé válik a betegségek kezelésének kiegészítő terápiájaként a segítő- és terápiás állatok alkalmazása és nem okoz meglepetést a gyermekkórház folyosóján megjelenő kistestű miniló látványa sem ([http 1](#)).

Az állatasszisztált terápia úttörőjének dr. Boris M. Levinson-t, amerikai pszichiátert tekintik, aki egy véletlennek köszönhetően tudománytörténeti áttörést ért el egy zárkózott, nem kommunikáló gyermek esetében Jingles kutyája segítségével. A későbbiekben azt tapasztalta,

hogyan a visszahúzódó és pszichés problémákkal küzdő gyermekek szintén pozitívan reagálnak a kutya jelenlétére (Altschiller 2011).

Az állatokkal való közös interakciók, simogatásuk, etetésük, gondozásuk segíthet abban, hogy a sérült, bezárkózott lélek meggyógyuljon (Klimke 2003).

Az egyik legáltalánosabban elterjedt, talán a legalkalmasabb segítő és terápiás állat a kutya. De vajon miért vált ő az ember legjobb barátjává, miért képes gyógyítani és hogyan a rászoruló ember akár lelki, akár testi betegségeit? Hogyan tudjuk őket erre még alkalmasabbá tenni és milyen kiképzési módjai vannak a segítő és terápiás kutyának, mivel ez jelentős eltérést mutat. És végezetül a legfőbb kérdés, hogy be tudják-e tölteni a rájuk váró kihívásokat és feladatokat átalakult, modern világunkban?

1.1. Célkitűzés

Munkám során, a Kőbányai Szivárvány Idősek Otthonában lehetőségem nyílt intézményi csoportvezetőként, Beke Balázs felvezető és Noel (TKF-A2156 MATESZE tanúsítvány számmal rendelkező 8 éves golden retriever) időseknek szóló állatasszisztált terápiában részt venni. Noel betegsége és távozása miatt a munkám eredeti koncepciója átalakult, a vizsgálatokba bevontuk Fannit (TKF-A2685 MATESZE tanúsítvány számmal rendelkező 7 éves labrador retriever keverék) is.

A terápiás kutya munkáját a terápiák alkalmával mindvégig figyelemmel tartottuk, munkája értékeléséhez felmérőívet készítettük, amelyen pontoztuk állapotát, a munka elvégzését, hangulatát. Az itt kapott pontokat egy excel táblába vittük fel, ahol összesítettük és kiértékeljük a kapott eredményeket.

Több hónapon keresztül heti szinten tartottunk közösen mind egyéni, mind csoportos kutyás terápiát 1-1 órában. Az egyéni foglalkozások keretében kerestük fel azokat a fekvőbetegeket, akiknek egészségi állapotuk nem tette lehetővé, hogy a csoportos órákon részt vegyenek. A fekvőbeteg, nem mobilizálható betegek esetében a kutyával való látogatásaink révén igyekeztünk javítani az idős emberek hangulatát, önbizalmukat növelni, illetve fizikai aktivitásra motiválni őket (kutya megsimogatása, felülés az ágyban), természetesen mindenki állapotához mérten. A csoportos foglalkozások egyik célja az időskorban kialakuló elszigetelődés, bezárkózottság, magány oldása, a társas interakciók serkentése a résztvevők között. Másrészt a feladatokkal mind mentális állapotuk javítását, mind finommotorikájuk fejlesztése volt az elérendő cél.

Szakdolgozatomban szeretném bemutatni a terápiás kutyák kiképzését és feladatait, szeretném részletesebben ismertetni terápiás programunkat középpontba állítva Noelt és Fannit, kutatva viselkedésüket a kiképzésük során tanultak alapján.

Célom volt megvizsgálni, majd összehasonlítani Noel és Fanni munkáját az általunk készített pontozólap segítségével végzett felmérések által és feltárni az esetleges különbségek, vagy hasonlóságok okait.

*1. ábra: Első fényképen Noel, míg a második fényképen Fanni
(Kőbányai Szivárvány Idősek Otthona, 2022/2023, saját fotók)*

2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

2.1. A kutya eredete

Canis lupus familiaris, vagyis a kutya a *Canidae* családjába tartozó háziiasított emlős. A szürke farkas egyik alfaja, de rokonságban áll a rókákkal és a sakálokkal is. A kutya a két legelterjedtebb és legnépszerűbb háziállat egyike (a másik a macska). Több mint 12 000 éve él együtt velünk, mint vadásztárs, védelmező és hűséges barát. A kutya mára a szürke farkasból az emberi szelekció nyomán 400 fajtára ágazott szét, az emberi, társadalmi igényeknek megfelelően. Régészeti leletek alapján megállapításra került, hogy körülbelül 60 millió évvel ez előtt a mai Ázsia területén egy menyétszerű kis emlős élt, melyet *Miacis*-nak neveztek el. A *Miacis* nem hagyott hátra közvetlen leszármazottakat, de kutyaszerű fajták fejlődtek ki belőle. A későbbiekben ez a nemzetség lett a ma ismert *Canis* őse (kutyák, sakálok, farkasok és rókák) (Vanacore 2023).

A *Miacis*-t követően a megközelítőleg 19 millió évvel ezelőtt élt *Tomarctus* kiemelendő az evolúciós sorban, mely már sokban hasonlított a mai kutyafélékre. Ma a kutyafélékhez kb. 10 nem és megközelítőleg 39 faj tartozik. A *Canis* nembe például a kutya (*Canis familiaris*), a farkas (*Canis lupus*), az aranyakál (*Canis aureus*) és a különböző róka-fajok, de külön nembe tartoznak a kutyaalakú ragadozók, mint a hiénakutya (*Lyacain pictus*) (Csányi 2012).

Mára a genetikai vizsgálatoknak és tudománynak köszönhetően minden kétséget kizáróan bizonyítani tudták, hogy a kutyáknak egyetlen őse a farkas lehetett. Ezt támasztja alá az a mitokondriális DNS vizsgálat is, amelynek eredményei kimutatták, hogy míg a kutya és a farkas DNS-ében csak 12 különböző mutáció volt fellelhető, addig a kutyáké és a sakáloké 22 helyen tér el egymástól. További érdekes tény, hogy a kutyák és farkasok szétválása nem néhány ezer éve, hanem megközelítőleg 135 000 évvel kezdődött el, ezzel párhuzamba állítva igazán lenyűgöző az a tény, hogy a *Homo sapiens* is ez idő tájt jelent meg (Csányi 2012).

Összeségében megállapíthatjuk, hogy a kutya egyetlen közös őstől származik, amely azonos a mai farkas őseivel is. A kutyák univerzálisan osztoznak egy közös homogén génállományon, melyet számtalan kutatás alátámasztott mára.

2.2. A kutya házasítása

A kutya házasítása körül a mai napig komoly viták folynak. Egyes elméletek szerint a folyamat több kontinensen is végbement, megisméltődött (a kutya létrejöttében a farkas több alfaja is részt vett), míg mások a kutya házasításának helyszínét a Közel-Keletre helyezik kizárólagosan (minden kutya az ázsiai farkas leszármazottja) (Topál et al. 2019).

Azonban újabb kutatások már csak egy vagy két területre határolják be a házasítás helyét, további vitát generálva. Egy 2009-es kutatás szerint a házasított kutya Dél-Kínából származik, a Jangce folyótól délre, időpontját tekintve megközelítőleg 16 300 évre tehetően, amely egybeesik a rizstermesztés kezdetének az idejével (Pang J. et al. 2009). Viszont a legfrissebb kutatások kimutatták, ezáltal újabb ellentmondást szülve, hogy a genetikai adatok szerint Kelet-Ázsiában 15 000 évvel ezelőtt csak a házasítás folyamata kezdődött meg, míg a legrégebbi kutyaszerű kövületek Európában és Szibériában találhatóak és több mint 30 000 évre nyúlnak vissza (Thalmann et al. 2013).

Nemcsak a házasítás helyszíne és ideje körül folyik jelentős vita, hanem annak feltételezett végmenetele miatt is, mivel valószínűleg a többi háziállattól eltérően nem a klasszikus házasítás, szelídítés ment végbe a kutyák esetében. Ezt támasztja alá a farkasok természete, az a tény is, hogy a farkas egy territoriális állat és ekkor még őseink vándorló életmódot folytattak, így ez nem kedvezett számukra a házasítás tekintetében. További tény az is, hogy a farkasok kisebb, zárt családokban élnek, nehezen viselik el még a fajtársaik közelségét is, így még az is komoly kihívást jelent, ha egy csapatba új tenyészállatot szükséges bevezetni, így egy teljesen más faj, mint például az ember és annak közelségének elfogadása jelentős kihívást jelent számukra. Kiemelendő tényező az is, hogy a farkasok egy életre választanak párt maguknak, így az ember által irányított tenyésztés szintén nehézkessé válik, amely a házasítás elé gördít további nehézségeket (Topál et al. 2019).

Sokkal jobban elfogadható az az elmélet, amely szerint valószínűleg a farkas és az akkor még vadászó ember a kölcsönös előnyök mentén alakított ki egy közös életteret, amelyben a farkasok eltakarították az állati maradványokat, amiket a vadászó emberek hagytak hátra maguk után, így megelőzve a kellemetlen rovarokat, bogarakat, szagokat és járványokat. Az ember számára segítséget jelentett a táboruk körül kószáló állatok által nyújtott védelem, hiszen már jóval előbb figyelmeztették az embert a veszélyre még mielőtt ők azt érzékelné tudták, megláthatták volna. Jól látható, hogy ez egy mindenki számára előnyös „win-win szituáció”, amelyben mindkét fél egyformán jól jár és egyikőjük érdeke sem sérül mindeközben. A letelepedést követően megközelítőleg 15 ezer évvel ezelőtt, megkezdődött a hagyományos

értelemben vett háziiasítás, amelynek keretében speciális szelekciós folyamatok mentek végbe. A beltenyésztés eredményeként a farkasszerű külső elhalványult, helyi, ősi változatok jöttek létre. Ekkor még nem a ma megszokott tenyésztési szempontok szerint folyt a pároztatás, hanem az emberhez való vonzódás, kezelhetőség, a minél jobb kommunikáció voltak a meghatározóak a tovább tenyésztésre való kiválasztáskor. A ma ismert kutya fajták az elmúlt 150-200 év eredményei, ma mintegy 400 hivatalos fajta ismert (Topál et al. 2019).

2.3. Az ember legjobb barátja

A világon a WorldAtlas becslése szerint a kutyák száma 900 millióra tehető. (http 2) Európába 92 millió kedvtelésből tartott kutya élt 2021-ben, mely jelentős növekedést mutat a 2010-es 73 millióhoz képest. Számos kutatás bizonyítja, hogy a kutya a világon továbbra is az első számú házi kedvenc. Az Európai Unió viszonylatában Németország vezeti a listát több mint 10 millió kutyával. Magyarország a 7. helyen foglal helyet 2 millió 800 ezer házi kedvencként tartott kutyával (http 3).

Egy 2021-ben készített reprezentatív felmérés alapján, amely a kutyatartás vizsgálatát tűzte ki célul, igen meglepő eredménnyel zárult. Magyarországon a COVID-19 járvány alatt jelentősen megváltoztak a kutyatartási szokások, így 2021 nyarára már minden második magyar háztartásban (az összes háztartás 50,4%-a) megtalálható volt az ember legjobb barátja. Az Állatorvosi Egyetem kutatóinak adatai alapján Magyarországon a kutyák száma meghaladta a 3 milliót, rámutatva azok megnövekedett arányára (Vetter et al. 2022).

Ez a növekedés nem csak Magyarországon figyelhető meg a házikedvencek számának területén. A COVID-19 járvány idején tömegesével küldték haza a munkavállalókat otthonaikba, nagyon sokan home office-ból látták el munkájukat. Az otthon egyedül élő, magányos emberek, a társtalanság enyhítésére házi kedvencek vásárlása, örökbe fogadása mellett döntöttek.

Azonban a segítő feladatköröket ellátó kutyák számának elemzésekor, sajnos jól látható, hogy a helyzet már kevésbé ilyen biztató. Az Európai Unió megbízásából 2013-ban az European Guide Dog Federation által készített felméréséből nyilvánvalóan kiderül, hogy Európában csak 18.404 segítő kutya volt, ebből 14.299 volt vakvezető és 4.105 egyéb segítő kutya (http 4).

Jelenleg (2023.február) a Magyar Terápiás és Segítőkutyás Szövetség honlapján 828 aktív tanúsítvánnyal rendelkező páros található, ugyanakkor a felmérések azt mutatják, hogy lényegesen több segítőkutya kiképzésére lenne szükség a rászorulóknak számára (Loványi 2020).

2.4. Miért éppen a kutya az ideális az állatasszisztált terápiához?

2.4.1. Az igazi társállat

Egyrésztől páratlan evolúciójuk során alkalmassá váltak az emberrel való együttélésre, kiismertek minket, alkalmazkodtak hozzánk, ezáltal a természetben nincs hozzájuk fogható még egy olyan állatfaj, amelyik az emberrel ilyen szoros társas kapcsolatra, kommunikatív, szociális interakcióra képes volna. Kijelenthetjük, hogy a kutya a valódi társállat az ember számára (Topál et al. 2019).

2.4.2. Kötődés

Kutatások bizonyították, hogy a kutya (*Canis familiaris*) a farkassal ellentétben születésének pillanatától fogva jobban előnyben részesíti, keresi az emberrel való kölcsönös kapcsolatot, viszonyt (Csányi 2012). A farkasok esetében nem alakul ki függőségen alapuló kötődés a gazdája felé, önállóságát sok esetben részben megtartja (Gácsi 2006).

A kutya kötődése a farkassal szemben egyfajta „csecsemőszerű” kötődés, mely a többi állatfajtól megkülönbözteti, fajtaspecifikus és amely által kiváló társállat tud belőle válni. Az emberhez való kötődése az evolúció során alakult ki, amely révén mára mindkét fél számára lehetővé válik az ilyen mély szociális kapcsolat kialakítása. Ez látható viselkedésükben, amikor olyan stresszhelyzetbe kerülnek, mikor a kötődési személy (gazda) magára hagyja a kutyáját, majd újra találkoznak és az örömet fejezik ki. Ugyanez figyelhető meg 1-2 éves gyermekek körében a szüleik irányában (Klimke 2003).

A kötődésnek biológiai alapja lehet, amelyet a következő kutatások is alátámasztanak. A kutyák nyálában mért stresszhormon (kortizol) változásának alapján kimutatták, hogy a kutyák körében a szituációs szorongást jobban csökkenti egy ember jelenléte (Pettijohn et al., 1977), mint egy másik fajtatársuké. Míg emberek körében végzett kutatások alapján, amelyben az oxytocin hormon koncentrációjának a növekedését figyelték meg, ami a társas kötődés egyik közvetítője, a kutyával felvett szemkontaktus hatására kezdett növekedni (Klimke 2003).

Ha az emberek egymás szemébe néznek, akkor érzelmi kötődés alakul ki, amelyet az oxitocin hormon közvetít. Nagasawa et al. (2015) felmérésében megmutatja, hogy ilyen tekintet által közvetített kötődés létrejöhet legközelebbi állattársaink, a kutyák és emberek között is. Azonban a farkasok, akik kerülnek az emberekkel való szemkontaktust, ellenállnak ennek a hatásnak. A kölcsönös szemkontaktus mindkét fél esetében megemelkedett oxitocin

koncentrációt eredményezett. A kutyák ezt a tulajdonságukat, hogy a kommunikáció során keresik az ember tekintetét valószínűleg a háziasítása során sajátíthatták el. Sokak számára megdöbbentő lehet az a tény, hogy a kutyák az emberi szociális kommunikációs viselkedési módok alkalmazásában sokkal ügyesebbek, mint a csimpánzok (Nagasawa et al. 2015).

2.4.3. Szinkronizáció

A kutyák másik kiemelendő sajátossága a szinkronizációs hajlam, amely révén létrejöhetnek a társas interakciók és az együttműködésnek a problémamentes beteljesülése. Elemi komponense a csoporttagok közötti összetartozás kialakulásának (Klimke 2003).

2.4.4. Rugalmasság

A kutyát a farkassal szemben sokkal nagyobb időintervallumon belül lehet szocializálni az emberhez, a farkashoz képeset sokkal rugalmasabban alkalmazkodik társas viselkedésekhez, az emberi kapcsolatokhoz. Könnyebben befogad új embereket, fajtatársakat életterébe (Topál et al. 2019).

2.4.5. Kontroll és gátlás

A kutya sokkal jobban tudja kontrollálni, uralkodni természetes késztetési felett, mint a farkas. Agresszió esetén például, egyfajta önkontroll gyakorlására képes, valamint ehhez kapcsolódóan az ember is sokkal nagyobb hatással tudja a kutya cselekvéseit gátolni (Topál et al. 2019).

2.4.6. Magas szintű kommunikáció

A kutya a háziasítása során jelentős mértékben elsajátította az ember általi vizuális (mutatás) és hangjelzések értelmezését, képes azt fogadni és kikódolni. Figyeli mozdulatainkat, gesztusainkat. Ezeket követően képes a reagálásra hanggal (ugatás), valamint orral/szemmel való mutogatásra, egyfajta válaszra is (Topál et al. 2019).

2.4.7. Érzelmi szinkronizáció

Az állatvilágban páratlanul a kutya képes a gazdája, az ember belső állapotához érzelmileg szinkronizálódni egyes vizuális és akusztikus jelek alapján, bizonyítottan képes az empátia érzésére (Szánthó 2019).

2.4.8. Képes tanulni, utánozni

A kutya szociális tanulásra képes, vagyis a megfigyelő egyed viselkedése hasonlóvá válik a demonstrátor egyedéhez, fontos feltétele azonban, hogy minden esetben szükséges a két egyed közti szociális kapcsolat megléte már a tanulási folyamat előtt, vagyis fontos ebben az esetben, hogy kapcsolatuk régebb időre nyúljon vissza (Tóth 2017).

Képesek tanulni más kutyától és embertől is. Ez a folyamat látható abban, mikor egy idősebb pásztorkutya mellé egy fiatalabb egyedet helyeznek, a későbbiekben sokkal sikeresebb lesz a terelés területén.

2.4.9. Képes hatni az emberi szervezetre

Friedmann és munkatársai (1980) azt a felfedezést tették a szívkoszorúér-betegek túlélési esélyeit vizsgálva, hogy azok, akik kutyával (vagy más háziállattal) osztották meg mindennapjaikat nagyobb eséllyel hosszabbodott meg életük, így csökkentve a mortalitás arányát (Miklós 2010).

A kutyával való interakció hatást gyakorol biológiai módon az emberi szervezetre, amely a kortizolszint, a pulzusszám és a vérnyomáscsökkenésben, valamint az oxitocinszint növekedésében is mérhetően megnyilvánul (Gee 2021).

2.4.10. A kutya, mint katalizátor

A kutyák jelenléte, akár nyilvános helyeken is megkönnyíti az emberek közötti szociális interakciókat, az emberek könnyebben elegyednek beszélgetésbe egymással (Miklósi 2010).

A kutyák közvetve és közvetlenül is hozzájárulnak az emberek mentális és fizikális egészségéhez. A kutyák serkenthetik a szociális kapcsolatok kialakulását vagy régiak felélesztését, de segítséget nyújthatnak mentális, pszichiátriai betegségek gyógyításában (terápiás kutyák) is. A kutyák sokszor pótolnak valamilyen hiányzó kapcsolatot, tölthetnek be szerepeket, vagy magányos kisgyerekek, idős emberek számára lehetnek katalizátorok új szociális kapcsolatok kialakításában.

2.4.11. Az emberekre gyakorol pozitív hatás

A fizikai aktivitás megőrzése kulcsfontosságú az idős emberek jó egészségének fenntartása szempontjából, amelyhez a kutyatartás nagyban hozzájárulhat. Az időskorúak

romló egészségi állapotuk miatt kevesebbet sportolnak, melynek eredményeként megnő a stroke, a szívroham, a cukorbetegség és asztma kialakulásának veszélye. Izomgyengeség, izomtömegvesztés, romló alvásminőség figyelhető meg, növekszik a magányosság érzése, depresszió kialakulása. Bizonyítottan már az alacsony és mérsékelt fizikai aktivitás is 20-22%-kal csökkentheti a halálozási arányt. A kutyát tartó idősök akár 12%-kal aktívabbak, mint a kutyát nem tartó társaik. A kutyatartás bizonyítottan pozitív hatással van a fizikai aktivitásra és ezáltal a mentális egészségre is (Mičková et al. 2019).

2.5. Az állat-asszisztált terápia történetének kiemelkedő pontja

2.5.1. Nemzetközi áttekintés

Bár az állatok házasítása több tízezer évre nyúlik vissza (pl. kutyák esetében i.e. 14 000, lovak esetében i.e. 3500) azonban az első ismert és tudatosan állatok közreműködésével történő terápia a 9. században, a belga Gheel városában került csak megvalósításra. Ekkor már kezelési terv alapján használták az állatokat, melynek keretében a betegek rendszeresen ápolták a gondjaikra bízott madarakat. A 18-19. században az állatasszisztált aktivitás elterjedt Európában más állatfajok bevonásával és intézményesített formában is megjelent. 1790-ben az angliai York városában nyulakat és csirkéket használtak a terápia során arra, hogy a mentális betegségekben szenvedők elsajátítsák az önfegyelmet (Grandgeorge & Hausberger 2011).

A következő kiemelendő történelmi pont 1867-ben a Bethel Institute (Bielefeld, Németország), amely olyan kezelési programokat dolgozott ki, amelyek magukba foglalták egy a farmon, lovasközpontban (lovaglás) végzett tevékenységeket, valamint a kutyákkal, macskákkal, madarakkal való foglalkozást is. Ezeket a programokat kezdetben epilepsziás betegek számára hozták létre, majd a későbbiekben kiterjesztették a különféle fizikális és mentális betegségekkel küzdők számára is (Grandgeorge & Hausberger 2011).

A második világháború idején 1942-ben a Pawling-ben található U.S. Army Air Corps Convalescent Hospital veterán sebesültjei sikeresen dolgoztak háziállatokkal, amelyek segítettek elterelni gondolataikat az átélt traumákról, így megnyugtatta őket (Morrison 2007).

Az ember legjobb barátját, a kutyát azonban csak az 1960-as évek végétől kezdték bevonni a terápiás kezelésekre, amelyhez nagyban hozzájárult Boris Levinson amerikai pszichiáter véletlennek köszönhető megfigyelése. A pszichiáternek egyszer kényszerűségből magával kellett vinni Jingles nevű kutyáját egy szociális viselkedési zavarral küzdő kisgyermekkel már korábban elkezdett terápiájára. A történet jelentőségét az adja, hogy az addig szótlan, a pszichiáterrel nem kommunikáló gyermek elkezdett a kutyához közeledni,

majd beszélni. A kutya közvetítő szerepe révén a doktor elkezdhetett kommunikálni a gyermekkel, így vált a kutya a terápiájuk nélkülözhetetlen résztvevőjévé (Topál et al. 2019).

Levinson-nak 1969-ben jelent meg irányadó műve a Pet Oriented Child-Psychiatry címmel, melyben leírja a kutya bevonásával megvalósuló pszichoterápiás kezeléseket a gyermek- és fiatalkorúak esetében. Számos kutatásában már előre jelezte, hogy az emberek kereslete és igénye meg fog növekedni a 2000-es évekre az ember-állat kapcsolatokra, gyanította, hogy ezek a terápiák intenzíven fejlődni fognak (Röger 2018).

1977-ben alapították meg Portland-ben Oregon államban a Delta Society elnevezésű alapítványt, amely Pet Partner Program-ja révén életre hívta az egész Egyesült Államokra kiterjedő állatasszisztált terápiát. Rövid időn belül számos pet partner teams-vel kezdte meg a munkát különböző szervezetekből (Röger 2018).

1990-ben megalakult az első Nemzetközi Ernyőszervezet az Ember-Állat-Kapcsolat Kutatására, az IAHAIO (International Association of Human Animal Interaction Organisations) a Delta Society székhelyén. A következő években számos nemzetközi publikáció jelent meg az állatok terápiás hatásairól, különösképpen a kutyákról, ami ahhoz vezetett, hogy az európai országokban is fejlődésnek indult a kutyás terápiás munka (Röger 2018).

2.5.2. Magyarországi áttekintés

Hazánkban ezen a területen tevékenykedő szervezetek az 1990-es évek végén jöttek létre, úgy, mint a Tetra Állatterápiás Csoport és a KEA (Kutyával az Emberért Alapítvány) (Topál et al. 2019).

Magyarországon 2006-ban alapult meg a Magyar Terápiás és Segítőkutyás Szövetség Egyesülete (MATESZE), amelynek elsődleges célkitűzése a különböző szervezetek érdekvédelmi és szakmai ernyőszervezeteként való összefogása. Támogatja a civil kezdeményezéseket, valamint segíti a rászorulóknak számára a segítőkutyák eljuttatását és képzését. 2010 óta az Emberi Erőforrások Minisztériumától kapott megbízás alapján látja el mindennapi feladatait egy országos szolgáltató rendszer fenntartásával. Munkája során az irányadó a 27/2009. (XII.3.) SZMM rendelet, melynek keretén belül a segítőkutyák képzését, vizsgáztatását, nyilvántartásba vételét is ellátja. Honlapján az ország valamennyi regisztrált segítőkutya kiképző szervezete, tanúsítvánnyal rendelkező kutyák és gazdáik megtalálhatóak, kereshetők mindenki számára. A MATESZE több tagszervezettel is kapcsolatban áll ([http 5](http://www.matesze.hu)).

A MATESZE 2021-ben megalkotta az Etikai Kódex-et, melynek alapvető célja, hogy segítse a segítőkutya-kiképző szervezetek, azok munkatársainak, önkénteseinek a munkáját átlátható normák, cselekvési minták által, valamint útmutatást nyújtson morális és szakmai kérdésekben (MATESZE 2021).

2.5.3. Jogsabályi háttér

Magyarországon a 27/2009. (XII.3.) SZMM rendelet a segítő kutya kiképzésének, vizsgáztatásának és alkalmazhatóságának szabályairól megnevezésű rendelet tartalmazza a segítőkutya törvényi, jogi háttérének megvalósulását. A rendelet magába foglalja, hogy hatálya kire terjed ki, tisztázza a fogyatékossgal élő személy, segítőkutya, gazda (terápiás kutyát irányító személy), valamint a közterület, bevásárlóközpont, piac, szálláshely, üzlet, vásár, állatkert fogalmát. Meghatározta a kiképző szervezetek tevékenységét, feladatait. A rendelet kitér a segítő kutya típusának kiképzésének és alkalmazhatóságának meghatározására is, amelyet az alábbi táblázat tartalmaz. A rendeletet 2009-ben a szociális és munkaügyi miniszter adta ki.

1. táblázat: A 27/2009. (XII.3.) SZMM rendelet a segítő kutyák típusai és alkalmazhatósága szerint. Saját szerkesztés.

Segítő kutya típusa	Kinek a részére?	Alkalmazhatósága
Vakvezető kutya	Látássérült személy	Látássérült személy vezetésére.
Mozgáskorlátozott személyt segítő kutya	Mozgáskorlátozott személy	Mindennapi tevékenységek ellátásában segít.
Hangot jelző kutya	Hallássérült személy	Veszélyt vagy egyéb fontos információt jelentő hangok jelzése.
Rohamjelző kutya	Epilepsziával élő személy vagy más krónikus, rohamszerű állapotoktól veszélyeztetett személy	A roham során segítséget nyújt.
Személyi segítő kutya	Fogyatékos személy	A fogyatékos személyt önálló életvitelében segíti.
Terápiás kutya	Gyógypedagógiai, szociális szolgáltatások területén	Pedagógiai, pszichológiai, pszichiátriai, konduktív pedagógiai rehabilitációs, illetve rehabilitációs folyamatokban alkalmazzák.

A rendelet felhívja a figyelmet arra, hogy a segítő kutyát megkülönböztető jelzéssel kell ellátni, amelyen a kutyát kiképző szervezet logójának szerepelnie kell.

Leírja mely személyek, szervezetek képezhetnek ki segítő kutyát. Szervezetek esetében feltétel, hogy létesítő okiratában a segítő kutyák képzése és a fogyatékossgal élő személyekhez történő eljuttatása feltüntetésre került. Továbbá biztosítani kell, hogy olyan személy végzi a kiképzést, aki rendelkezik az előírt és ehhez szükség képzettséggel.

Meghatározta azokat a helyeket, ahol a segítő kutyával jogszerűen lehet tartózkodni, fontos tudni, hogy terápiás kutyával csak az egészségügyi, közművelődési, oktatási, szociális, gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézményekben lehet a törvény szerint előírtan tartózkodni.

Rendelkezik a közreműködő szervezetekről, a segítőkutyás vizsgák szervezéséről, menetéről, adminisztrációs költségeinek díjáról. Előírja a vizsgabizottság összetételét, tevékenységét, feltételeit. Rögzíti a vizsga megkezdésének és zavartalan lefolyásának feltételeit, a vizsga dokumentálását. Gondoskodik az azonosításra alkalmas okmányok kiállításáról.

2.6. Az állatterápia

2.6.1. Munkaformái

1. AAA (Animal Assisted Activity): Állatasszisztált aktivitás

Lényegében pihentető vagy oktató tevékenység végzése egy terápiás állat bevonása mellett, melynek meghatározott célja a kedélyállapot javítása, és nem kötelezően, de valamilyen készség fejlesztése is. pl.: Állatvédelmi programok, rendezvények, bemutatók (Topál et al. 2019).

2. AAT (Animal Assisted Therapy): Állatasszisztált terápia

Az állatasszisztált terápia egy olyan speciális eljárásnak tekinthető, amelynek során kimondottan az erre a feladatra kiképzett állat közreműködésével valósulnak meg a terápiás célok. A terápia kihasználja és kalkulál az állatok jótékony hatásaival, amelyet az emberi szervezetre gyakorolnak. Friedmann és munkatársai vizsgálatok alapján bizonyították, hogy az állatok simogatása révén csökken az emberek vérnyomása és szívfrekvenciája (Babos 2013).

Az idős emberek sokszor szenvednek krónikus betegségekben, amely miatt romlik életminőségük, korlátozódik társadalmi aktivitásuk. Az idősebb korosztállyal végzett munka gyakran ezért inkább az életminőség javítására összpontosít, melyet az egyén stresszszintje, fájdalomszintje, hangulata, társas interakciói nagyban befolyásolnak. Egy olaszországi idősek

otthonában végzett kutatás bizonyította, hogy az AAT, amely három hónapon keresztül zajlott 144 fő idős ember bevonásával, pozitív hatással volt a pszichés tünetek enyhülésére és az életminőség javulására (Dincer et al. 2022).

3. AAE (Animal Assisted Education): Állatasszisztált oktatás

Lényege a tanórán leadott tananyag megtanulásának, megértésének segítése az állatok közreműködésével, mely motiválóan hathat a kisdíákok számára (Topál et al. 2019).

Minden esetben a szakemberek a terápiának munkaformáját az adott célok eléréséhez a legjobban illeszkedő módját válasszák.

2.6.2. Intézménytípusok

Állatasszisztált foglalkozások helyszínei lehetnek:

- bölcsődék, óvodák, általános iskolák, középfokú oktatási intézmények,
- gyermek/diákotthonok, kollégiumok, pedagógiai szakszolgálat, konduktív pedagógiai intézmény,
- ápolást- gondozást nyújtó intézmények, rehabilitációs intézmények, átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények, idősek otthona.

Fő helyszínei lehetnek az állatasszisztált foglalkozásoknak a különböző egészségügyi intézmények: pszichiátria, geriátria és gyermekgyógyászat is (Topál et al. 2019).

2.6.3. Célcsoportok és korosztályok

A célcsoportok meghatározása igen széles skálán mozog, tanulásban akadályozott, értelmileg akadályozott, mozgás, érzékszervi sérült, autista, gyógypedagógiai ellátást igénylő csoportok, valamint pszichés, mentális betegségekkel küzdők is ide tartoznak. Korosztály tekintetében fiatal gyermekkortól egészen az időskorig bezárólag mindenki számára jótékony lehet a terápiás foglalkozás (Topál et al. 2019).

2.7. Milyen kutya alkalmas segítő kutyának?

Igazából, minden kutya alkalmas lehet, azonban Wells (2014) kutatása alapján derült fény arra a tényre, hogy az emberek érzékenyek a kutya alakjára, méretére, fajtájára. Kísérletében bebizonyította, hogyha a kutyatulajdonos egy nagyobb testű kutyával vagy egy rossz hírű, esetleg harci kutyafajtával (pl.: rottweiler) találkozik, akkor az emberek kevésbé

keresik vele a szociális interakciót, az emberek inkább távolságtatóbbak ezekben az esetekben (Miklósi 2010).

2.8. A kutya tanulása és kiképzése

A kutyák kommunikálnak velünk, képesek a szabálykövetésre, minden esetben figyelmük középpontjában a gazda áll, akitől tanulnak, leutánozzák mozdulatait, cselekvéseit. A kutya képes az információ átadására és fogadására, azt a gazda irányába közvetíteni, vele összetartani, csapatban dolgozni, kooperálni (Miklósi 2006).

Bebizonyosodott, hogy egyes kutyák képesek az utánzásra is, ebből következik, hogy képes megfigyelni az emberi viselkedést. Képes szokásokat, rutinokat kialakítani, attól függetlenül, hogy az számukra értelmes vagy értelmetlen (Miklós 2010).

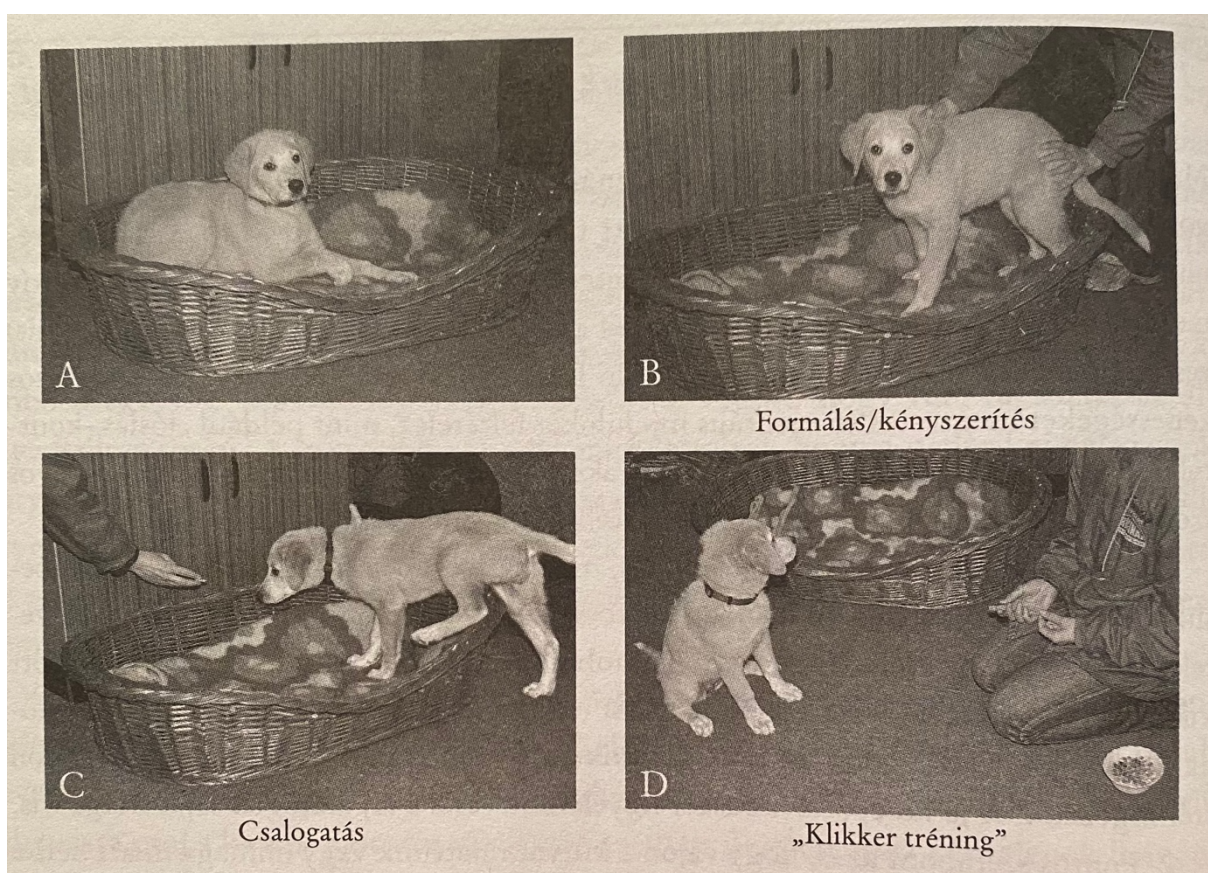
Pavlov érdemei vitathatatlanok reflex kísérletei révén, azonban rendkívül jó megfigyelő is volt. Már ekkor észrevette, hogy a kutyák közt szembeötlő egyéni különbségek vannak, amelyek alapvetően befolyásolják a kutya későbbi tanulási folyamatait. Megfigyelte, hogy a különböző viselkedési formák kialakulásában mind a környezeti mind a genetikai tényezők jelentős befolyással bírnak. Munkájában elsőként jegyezte le és tanácsolta, hogy ennek a két tényező hatásának elkülönítésének céljából érdemes a kutyákat különböző környezetben felnevelni mielőtt az érdemi kiképzésüket elkezdenék (Miklós 2010).

Ahhoz, hogy megértsük a kutya viselkedését két részre oszthatjuk fel cselekedeteit. Ez alapján egy részről megkülönböztetünk öröklött cselekvést, melynek részeként a kutya előzetes tapasztalás nélkül sajátít el dolgokat, ide tartozik a mozgás és mindazon cselekvések, amelyeket a fajta tagja mindannyian ugyan olyan formában hajtanak végre. A második csoport a tanult cselekvések halmaza, amikor egy kulcsinger hatásának eredményeképp jön létre a cselekvés. A kulcsinger maga a cselekvési folyamat elindítója. Ösztönkifáradásról akkor beszélünk, ha a kutya nem reagál már a kulcsingerekre. Bizonyos esetekben felléphet úgynevezett átugrási reakció, ebben az esetben a kutya az elkezdett cselekvés ellenére valamilyen más feladatot hajt végre, mivel az valamilyen okból kifolyólag gátolva van és a fenntartó inger is megszakad. A felvezetőnek nagyon fontos, hogy időben észlelje ezeket a jeleket a kutyán a terápiás foglalkozások alkalmával is. Az időben történő felismerés segítheti a közös munka gördülékeny folytatását (Illés 2006).

Mills (2005) két fő viselkedési modell alapján jellemezte a kiképzésben alkalmazott technikákat. Megkülönböztette az asszociációs tréninget, amely két esemény közötti kapcsolat létesítésére törekszik, míg a kognitív megközelítés esetében az állat figyelmét és jelenlegi

elméleti tudását (konceptióit) helyezi a figyelem középpontjába. (Miklós 2010) A kutya tanítási módjai a 2-es ábrán tekinthetők meg.

Összességében megállapítható, hogy a kutya az eltérő kiképzési módszerek során találkozik a különböző strukturált környezetekkel, így kiképzése során a környezet bizonyos kontrollált jellemzőivel is itt kerülhet szembe először. Ebből kifolyólag a kiképzési módszer megkerülhetetlenül hatást gyakorol a kutyára, befolyásolja a későbbiekben a viszonyítási rendszerét, meghatározza gondolkodását, amely az alapján változik milyen módszert alkalmaztunk kiképzése során.

2. ábra: A kutya tanításának módjai (Miklósi 2010)

2.9. A segítőkutyák vizsgázási szabályai

A segítőkutyáknak és gazdájuknak minden esetben a 27/2009 (XII.3.) SZMM rendeletben meghatározottak szerint szükséges vizsgát tenniük az erre a célra felállított vizsgabizottság előtt. A vizsgák felépítése a legtöbb esetben azonos, két fordulóból állnak. Az első körben a kutya megbízhatóságát, temperamentumát vizsgálják és értékelik. A második

részben már a segítőkutya alkalmazási területe alapján válnak szét a feladatok, így más lesz egy vakvezető segítőkutyának a vizsgálója, mint egy hangot jelzőé.

Minden esetben nagyon fontos, hogy a kutyakiképzés az állatetikai és állatvédelmi szabályok megsértése nélkül történjen, vagyis mindvégig a kutyát előtérbe helyezve, a kutyát olyan módon szükséges képezni, amelynek során a saját tempójában sajátíthatja el a szükséges ismereteket, közben a kutya nem sérülhet sem fizikálisan sem érzelmileg. Fontos leszögezni, hogy a kutyakiképzés módszere nem alkalmaz erőszakot (Topál et al. 2019).

A kiképzés során az előtérben a kontrollhatóság kialakítása és a speciális segítő feladatok elvégzésének megtanulása szükséges. A kutyát a képzés megkezdése előtt szükséges tesztelni munkakészség és motiválhatóság szempontjából, amelyik kutya nem felel meg, nem szabad bevonni a kiképzésbe. Ennek értelmében olyan kutya, amely emberrel vagy kutyával szemben agresszív viselkedést tanúsít azonnali eltiltást eredményez ([http 6](#)).

Minden esetben fel kell mérni a kliens szükségleteit, igényeit és a hozzá legjobban illeszkedő tudású és képzettségű kutyát kell kihelyezni hozzá. Szükséges a kölcsönös szimpátia, hogy a kutya-gazda passzoljon egymáshoz. Fontos, hogy a segítő kutya, olyan gazdánál leljen társra, aki képes a kutyával megfelelően bánni és kommunikálni, tudja biztosítani a kutya részére a megfelelő fizikai, lelki, valamint anyagi biztonságot ([http 6](#)).

További fontos feltétele a kiképzésbe állásnak, hogy a kutya tökéletes egészségügyi és fizikai állapotban legyen és ennek fenntartásáról mindvégig gondoskodni szükséges (megfelelő élelem, ivóvíz, kényelmes, szélsőséges időjárástól védő fekhely). A tanulási fázisok mellett biztosítani kell a kutyának a pihenőidőt, játékidőt, valamint a más kutyákkal való interakciók lehetőségét is a megfelelő szocializáció kialakítása érdekében ([http 7](#)).

Alapszabály, hogy a segítő kutya minden esetben tiszta, jól ápoltság legyen, a kutyának kellemetlen szaga sem lehet, illetve meg kell tanulnia, hogy nem üríthet olyan helyen, ahol ez nem megengedett. A segítő kutyák ki vannak képezve arra, hogy felszólításra ürítsen, így elkerülve az esetleges kellemetlen helyzeteket ([http 7](#)).

Elengedhetetlen, hogy a segítő kutya munkája során minden esetben viselje a megfelelő megkülönböztető hámat, kendőt. Egy részről jelezve ezzel a környezet irányába, hogy egy munkát végző segítő kutya van jelen, illetve a kutya számára ez egyfajta rituálé, mivel a hám ráhelyezését követően tudja, hogy munka következik, úgymond szolgálatba helyezi magát, vége a pihenőnek. Fontos viszont az is, hogy a segítő kutyának minden esetben póráz és hám nélkül is a gazdája mellett kell maradnia, feküdnie, ezen eszközök nélkül is gazdája kontroll alatt tudja tartani kutyáját. Fontos feltétele a segítő kutyának, hogy ugatását a legtöbb esetben mérsékelni szükséges, kerülendő, nem adhat ki semmilyen egyéb hangot, nem ugathat meg más

állatot (pl.: macska), nem tanúsíthat, mint már az előzőekben is leírtuk sem emberre, sem állattal szembe agresszív viselkedést, munkáját csendesen és nyugodtan kell végeznie. Figyelmét nem lehet elterelni, nem zökkentik ki munkavégzése folyamán az idegen emberek, hangok, helyzetek, de a kutya sem zavarhat más embereket.

2.9.1. A terápiás kutya vizsgaszabályzata

A vizsga célja, hogy a kutya-gazda (felvezető) páros a vizsgabizottság előtt is bizonyítsa, hogy kiegyensúlyozottan, összeszokottan, különböző környezetekben és helyzetekben is képesek együtt, hatékonyan dolgozni. A vizsgák során, olyan élethelyzetek kerülnek tesztelésre, amelyek bármelyik terápiás foglalkozáson előfordulhatnak.

A terápiás kutyák vizsgája két részből áll, mely időben elválik egymástól. Első körben a temperamentum vizsgálat történik, melynek során engedelmisségi feladatokat szükséges végrehajtani, valamint a kutya általános készségeit, a páros terápiás munkára való alkalmasságát vizsgálják. A kutya és a gazdája olyan helyzetekkel, ingerekkel találja szembe magát, amely megfelel a való életben a terápiás foglalkozásokon lévőekkel. Amennyiben sikeres a temperamentum vizsgálat, akkor folytathatja a második vizsgakörrel alkalmasságának bizonyítását (http 8).

A vizsga második részében már valós terápiás helyzetekkel állítják szembe a párost, melynek során végre kell hajtani valamilyen fejlesztési gyakorlatot is. Ezt olyan fogadó intézményben szükséges végrehajtani, ahol már egy vizsgázott felvezető és kutya jelenleg is folytat kutyás terápiát, valamint regisztrálva van a Közreműködő Szervezet honlapján. A vizsgát megelőzően a felkészülő páros ebbe az intézménybe folyó terápiás munkába csatlakozik be a vizsgára való felkészülés keretében, ha az előzőekben leírt temperamentum részvizsgát sikeresen teljesítette. Fontos feltétel, hogy a felkészítést végző párosnak már 3 hónapja ebben az intézményben szükséges terápiás munkát folytatnia, a célcsoport létszáma pedig minimum 5 főnek kell lennie (http 8).

Értékelés főbb szempontjai:

A vizsgán mind a kutyának és mind a gazdának a viselkedése értékelésre kerül.

Figyelik, hogy a kutya minden egyes helyzetben és szituációban nyugodt, kiegyensúlyozott viselkedést mutat, szeret-e az emberekkel interakcióba lépni. Szemügyre veszik, hogy a kutya hogyan reagál hirtelen, erős környezeti zajokra, hangokra, szagokra, esetleges kapkodó, néha nem akaratlagos, túlzó (bántó) mozdulatokra, amelyekre a való életben

is sor kerülhet. Minden egyes esetben fontos, hogy a kutya ezeket jól reagálja le, jól tűrje, ne riadjon meg. A gazda részéről vizsgálják, hogy mennyire figyel a kutya reakcióit, mennyire kontrollálja, illetve, ha szükséges, hogyan avatkozik közbe és tereli jó, megfelelő irányba a kutya viselkedését. A gazda nem megfelelően reagálja le a kutya viselkedését (pl.: fegyelmezés helyett dicsér). A kutyának semmilyen körülmények között nem okozhat fájdalmat, nem stresszelheti feleslegesen. A gazda nem eshet, abba a hibába, hogy túlkontrollálja a kutyát, illetve ugyan ilyen hiba a kontroll hiánya is. Ezek mind a terápiás feladatok elvégzésének a rováására mehet, meg kell találni a kontroll megfelelő mértékét. A gazdának kell odafigyelni a kutya jelzéseire, és ha úgy ítéli meg pihentetheti, oldhatja a feszültségét játékkal vagy a kutya számára megfelelő más stresszoldó tevékenységgel ([http 8](http://8)).

A vizsga sikertelen:

- ha a kutya kitámad, az agresszió nyílt jeleit mutatja (morog, vicsorog, borzolja a hátán a szőrt), hisztérikusan ugat, vonyít,
- a kutya erős félelmi reakciót mutat, vagy a résztvevőket megijeszti, fellöki, pórázon vezetésnél elránt, vagy nekik bármilyen módon fájdalmat okoz,
- a gazda a kutyával durván bánik,
- ha a kutya bélsarat vagy vizeletet ürít.

I. vizsgarész: Temperamentum vizsgálat

A vizsga helyszínei egy legalább 900 m²-es, sík terület tereptárgyak nélkül és egy minimum 10 maximum 30 m²-es zárt helyiség a vizsgafeladatok teljesítéséhez szükséges tárgyakkal. Minden esetben ezek olyan helyek, amely a kutya számára ismeretlen. A feladatok közben nem, de a feladatok között a gazda oldhatja, jutalmazhatja a kutyáját. A feladatok egy része szabad, zavarásmentes, nyílt területen zajlik, míg a másik része zárt, berendezett helyiségben. A vizsgafeladatok célja, hogy figyeljék a kutya:

- viselkedését,
- engedelmességét, vezethetőségét, kontrollálhatóságát,
- reakcióit idegen emberekkel, kutyákkal szemben,
- magatartását szokatlan viselkedésű emberekkel szemben (hangoskodó, lökdösődő, agresszív),
- apportkésztségét, játék közbeni együttműködési készségét,

- táplálékkal kapcsolatos kontrollját, élelemmegtagadását,
- emberrel szembeni agresszív viselkedését táplálék kompetíciós helyzetben,
- gazdától való szeparációját,
- váratlan/erős ingerek tűrését, ingerekkel szembeni reakcióit, zajérzékenységét.

Valamennyi feladat esetében, ha a kutya agressziót vagy félelmet mutat az emberek és más állatok irányába (nem megnyugtatható, kontrollálhatatlanná válik) a vizsga azonnali felfüggesztését jelenti és a vizsga nem megfelelő minősítéssel zárul. További kizáró tényező, ha a kutya a tárgyakat úgy adja vissza, hogy fogával fájdalmat okoz az ember számára, még ha az véletlen is, a táplálékkontroll vizsgálat során védi táplálékát, morog, támad vagy az élelemmegtagadás esetén megnyalja, az ételt. Ha minden feladatot sikerrel teljesít a kutya megfelelő minősítést kap (http 8).

II. vizsgarész: Valós terápiás helyzet vizsgálata

A sikeres temperamentum vizsga után következik a terápiás kutyák második részvizsgálója, amelyben a kutyák viselkedését vizsgálják valós terápiás helyzetekben. A második részvizsga előfeltétele, hogy a felkészítő tréninget egy olyan kiképzőszervezetnél töltsék, ahol már egy levizsgázott, egy éve rendszeresen dolgozó terápiás kutya – gazda páros dolgozik és az ő terápiás munkájukba tudnak ezáltal bekapcsolódni legalább 15 látogatási alkalommal. A vizsga ugyan itt fog, ebben a terápiás csoportban és intézményben megvalósulni. A vizsga legalább 5 terápiás személy jelenlétében, minimum 30 - maximum 45 percig tart. A foglalkozás során legalább 5 feladatot szükséges teljesíteni, amely foglalkozási tervet előre el kell küldeni a vizsgabizottság elnökének jóváhagyásra. A kutyát a vizsga folyamán gazdája saját belátása szerint kontrollálhatja, jutalmazhatja, motiválhatja a feladatok elvégzésére, kutyáját a foglalkozás során póráz nélkül tartja irányítása alatt (http 8).

A vizsgafeladatok közt találunk kötelező feladattípusokat, melyek a következők:

1. Üdvözlő kör – a felvezető és a kutya köszönése a résztvevők irányába (pl.: pacsí adás, simogatás).
2. A kutya körbeülése, megsimogatása, testrészeinek megérintése, ölelés.
3. Mozgás és zaj a kutya körül.
4. Ügyességi feladatok:

- a) apportírozás,
- b) akadályugrás, szlalom,
- c) trükk-kör: bármilyen tetszőleges trükk végrehajtása,
- d) a résztvevőknek számukra bármelyik tetsző feladat kérése a kutyától.

5. Kutya vezetése pórázon különböző irányváltások mellett.

6. A terápiás foglalkozás során egy idegen lép be az ajtón, majd a kutya mellé állva szótlanul nézi a foglalkozást.

7. Jutalomfalat adása a kutya részére minimum 3 résztvevő terápiás személy által a feladatok elvégzése után.

A kutya megfelelt, ha folyamatosan kontroll alatt tudta tartani gazdája, a terápia folyamán végig nyugodt maradt, a terápiás személyek számára is engedelmeskedik. Tűri az öleléseket és simogatást, játék közben visszahozza a tárgyakat, azokat a fogak érintése nélkül fájdalom mentesen átadja az emberek számára (http 8).

Sikertelen a vizsga, ha kutya irányíthatatlanná válik, kitámad, harap, morog, vicsorog, agresszivitás jeleit mutatja. Megijeszti a résztvevőket vagy a kutya mutat félelmet. A kutya annyira „felpörög”, hogy ezzel már a foglalkozás menetét hátrányosan befolyásolja, esetlegesen fellöki a résztvevőket, felugrál rájuk, megrántja őket a póráz által. A kutya láthatóan nem örömmel végzi el a feladatokat csak kötelességből teszi azt meg. A kutya bepizskít. A felvezető nem megfelelően bánik a kutyával (http 8).

A sikeres vizsga teljesítése után a kiállított terápiás tanúsítvány 2 évre szól, melynek lejártát követően lehetőség van a hosszabbításra a terápiás intézmény által kibocsájtott igazolás révén. Az igazolásnak tartalmaznia kell, hogy a páros sikeresen, problémamentesen dolgozott a 2 év alatt minimum 15 hónapot heti rendszerességgel (http 8).

Jól látható, hogy a terápiás kutyáknak kiképzése és vizsgáztatás igen komplex feladat, mind a kutyától, mind a gazdától komoly tanulást igényel.

2.10. Vizsgálati módszerem kiválasztása

Kutatásom, vagyis a terápiás kutya megfigyelésére az esettanulmány módszerét alkalmaztam, ami olyan empirikus vizsgálati módszer, amely során lehetőség nyílik felfedni az összefüggő feltételeket a természetes, valós élet szituációkban, adatokat gyűjteni és azok elemzéséhez stratégiákat felállítani. Az esettanulmányok számos kvantitatív és kvalitatív tapasztalatokon alapulnak (Yin 2003).

Az esettanulmány lehetővé teszi az összetett kérdések mélyreható, sokoldalú feltárását, segít a kérdés alapos értékelésében. Az esettanulmányt leegyszerűsítve úgy határozhatjuk meg, mint személyről, embercsoportokról, élőlényekről készült tanulmány, amelynek célja több egységre vonatkoztatott általánosítás. A megfigyelt jelenségről kvalitatív és kvantitatív adatsorok gyűjtésével nyer betekintést a kutató. Központi tétele, hogy egy eseményt mélyrehatóan és természetes összefüggéseiben tárja fel (Heale 2017).

Az esettanulmány, mint kutatási módszer egyre népszerűbb a kutatók körében, talán népszerűsége annak köszönhető, hogy számos különböző fajtájú esettanulmány létezik (single és multiple esettanulmányok) és számos esetben alkalmazni tudjuk (Gustafsson 2017).

Babbie az esettanulmányokat a kvantitatív terepkutatások közzé sorolja. Felhívja a figyelmet arra a tényre, hogy az esettanulmány tárgyát tekintve nincs meghatározott álláspont, nincs pontosan kijelentve mi lehet eset, ez tág határokon belül mozog. Megállapítja, hogy egy eset vizsgálata magyarázó jellegű megállapításokhoz vezethet, vagy általánosabb, nomotetikus elmélet kidolgozásához járulhat hozzá. (Babbie 1996).

3. ANYAG ÉS MÓDSZER

3.1. Vizsgálatom helyszíne

Kutatásom Budapesten a X. kerületben található Kőbányai Szivárvány Nonprofit Kft.-ben végeztem. A kétszintes épület 2004-ben nyitotta meg kapuit parkosított kerttel és 12 férőhelyes parkolóval és mentőbejáróval. Az intézmény az időskorúak ellátását 135 férőhelyen biztosítja, jelenleg 123 fő (2023.04.30.) lakik az otthonban. A lakrészek egy- illetve kétférőhelyesek, 20 nm²-es minigarzonok akadálymentesített fürdőszobával és előtérrel felszerelve, a földszinten kertkapcsolatos terasszal, az emeleten erkéllyel állnak rendelkezésre. A lakrészek nővérhívóval vannak felszerelve. Az épületben két lift is segíti az időskorúak mozgását, amely a világos, kapaszkodókkal ellátott folyósokon keresztül valósul meg. A földszinten tágas ebédlő helyiség, saját főzőkonyha is található, valamint itt került kialakításra az orvosi szoba. Szintén a földszinten kerültek kialakításra az irodai helyiségek, valamint itt található a porta és pénztár is. Szintenként a folyósokon nővérszobák és zuhanyzó, öltözőhelyiségek vannak.

A kutyás terápia lefolytatására az intézmény első emeletén található könyvtárszoba került kiválasztásra méretei (55 nm²) és megközelíthetőség szempontjából. A terem két irányból, két ajtón keresztül is elérhető, kisebb foglalkozások alkalmával igény szerint leválasztható egy elhúzható fal által. A terem világos, műszaki eszközökkel (TV, projektor, hangfal) felszerelt, internetelés biztosított. A helyiségben továbbá székek és asztalok is találhatóak, amelyek segítségével kört alkotva helyet lehet foglalni a kutyás terápiás foglalkozásokon.

3.2. A kutatás módszere és időtartama

Vizsgálatom során az alkalmazott kutatási módszerem az esettanulmány (case study) lett. Döntésem meghozatalában közre játszott, hogy ez a kutatási módszer a legmegfelelőbb a vizsgálat problémakörének feltárására.

Noel fizikális értékeinek mérésére felmérőív került elkészítésre, melyet szakdolgozatom mellékletében csatoltan megtalálható. Viszont sajnos történt egy olyan tragédia, amelyre nem voltunk felkészülve. A csonttrák egy különösen agresszív fajtája támadta meg a jobb vállát Noelnek, ami a röntgenfelvételek alapján már teljesen porózussá tette neki ezt a területet és az

ezt követő képalkotó vizsgálatok (CT, MRI) által már több áttét is kimutatásra került. Noel 2023. április 12-én örök álmra hajtotta fejét.

A terápiás munka sikeres folytatása érdekében egy új terápiás kutya, Fanni érkezett meg hozzánk. Így kísérletembe ő is bevonásra került, a vele végzett munka során a felmérőívek szintén kitöltésre kerültek rá vonatkozóan is. Az események következtében szakdolgozatom vizsgálatainak eredeti koncepciója átalakításra kényszerült.

Az állatasszisztál terápiás foglalkozás az Idősek Otthonában 2022.10.05-től kezdődően vette kezdetét és jelenleg is tart. A terápia tervezett zárása az előzőleg meghatározott májusi záró időpontról módosult, mivel az elmaradt órák pótlásra kerülnek az új terápiás kutya, Fanni által.

3.3. A kísérlet részvevői

3.3.1. A Team

A Team-et a terápiás kutya, a felvezető, a csoportvezető és a célcsoport tagjai alkotják. A Team-et Noel, a golden retriever, Beke Balázs, mint felvezető, Sáradi Judit, csoportvezető és a célcsoport tagjai, az Idősek Otthona (beleértve az Átmeneti Gondozóház) lakói alkotják.

A Team csak abban az esetben tud tökéletes hatékonysággal dolgozni, ha minden tagja a saját képzettségének, kompetenciának megfelelően látja el feladatát, ismeri határait és ennek függvényében segíti a terápia megvalósulását. Mivel a terápia egy komplex folyamat, így mindannyiunk közös összedolgozása szükséges a siker eléréséhez. A team szakembereinek összeállítását nagyban meghatározza az elérendő cél, illetve a célcsoport tagjainak az igényei. Azonban fontos hangsúlyozni, hogy minden esetben a középpontban a célcsoport és a terápiát végző állat áll.

3.3.2. Felvezető

A TámUgatók Terápiás és Segítőkutya Alapítvány részéről Beke Balázs, mint felvezető keresett fel minket. Beke Balázs Noel gazdája és képzett felvezető. Noellel közösen szerezték meg engedélyüket, közös terápiás tanúsítvánnyal rendelkeznek. Beke Balázs végzettségét tekintve szociális munkás, hajléktalanellátás területén végzi mindennapi munkáját. Ezek mellett addiktológiai konzultásként is tevékenykedik. Kutyaához való kötődése hosszú időre nyúlik vissza, Noellel tökéletes párost alkotnak.

Benkó Nikolett 2022.04.28-án szerezte meg Fannival az engedélyüket, kapcsolatukat őszinte bizalom és barátság jellemzi. Nikolett foglalkozása szociálpedagógus, élménypedagógus. Munkája során kamasz és felnőtt kliensekkel egyaránt foglalkozik segítőként. Trénerként tíz éve látja el a feladatokat. Egy alapítvány működését közösségi-civil szervezőként is támogatja.

3.3.3. Csoportvezető

A csoportvezető mindig a fogadó intézmény oldaláról kerül kijelölésre. Ismeretsége révén összeállítja a csoport összetételét, koordinálja tevékenységét, felel a célcsoportért.

Sáradi Judit Nikoletta, azaz jómagam, a Kőbányai Szivárvány Nonprofit Kft. mentálhigiénés munkatársa, az állatasszisztált terápia kijelölt csoportvezetője vagyok. Feladatom, hogy koordináljam a terápiás foglalkozáson a résztvevőket, segítsem a felvezető és a terápiás kutya munkáját. Biztosítom a terápiás foglalkozás helyszínét, az esetlegesen szükséges eszközöket. A célcsoportot minden foglalkozásra előkészítem, felkészítem a foglalkozásra. Tájékozodom az egészségügyi személyzetnél az aktuális egészségügyi állapotukról, majd ennek megfelelően készítjük elő a soron következő terápiát. A terápia folyamán aktív résztvevőként segítettem a terápiás kutya, Noel és felvezetője, Beke Balázs, jelenleg Fanni és Benkó Nikolett munkáját.

Gondoskodom a szükséges dokumentumok beszerzéséről, együttműködési megállapodásokról, nyilatkozatok kitöltéséről, valamint elkészítem a megtartott órák alapján a teljesítés igazolásokat. Dokumentálom a terápiás foglalkozást, annak résztvevőit, amely alapján értékelni tudjuk a terápia eredményeit.

Ezen körülmények között végeztem el a szakdolgozatom szempontjai alapján a felméréseket is.

3.3.4. Célcsoport

A célcsoport a foglalkozáson résztvevő összes személy, aki saját akaratából aktív és együttműködő tagja a terápiának. Jelen esetünkben az Idősek Otthona és az Átmeneti Gondozóház összes lakója, akik részt szeretnének venni a foglalkozáson. Célcsoportunk két részre osztható, egyrészt a fekvőbetegek, másrészt a mobilizálható csoportos foglalkozáson résztvevő lakókra, életkorukat tekintve 75 éves kortól kezdődően nők és férfiak egyaránt.

3.4. Kísérleti állatok

3.4.1. A terápiás kutya

A Kőbányai Szivárvány Nonprofit Kft. idősek otthonába heti rendszerességgel látogat el Noel, a 8 éves golden retriever. Skót eredetű, ivartalanított kan vadászkutya. Fajtáját gyakran alkalmazzák segítő- és terápiás kutyaként kiemelkedő emberszeretete, barátságos és hibátlan temperamentuma okán.

Noel portfóliója	
Név: Noel	
Beceneve: Noncsi	
Tanúsítvány száma: TKF-A2156	
Tanúsítvány érvényessége: 2023.12.14.	
Tanúsítvány megszerzésének dátuma: 2021	
Neme: ivartalanított kan	
Életkor: 8 év (2014)	
Fajta: golden retriever	
Szőre: fehér színű, hosszabb (csipeszeltető, gumizható hossz) hullámos, puha tapintású, kissé gyapjas hatású, hullik	
Mérete: nagy testű	
Allergia: nem allergiás, mindent szeret	
Temperamentum: nyugodt, de lelkes	
Kedvelt életkor: 3-102 év	
Tanulmányok: obedience, hoopers-agility	
Munkatapasztalat:	
2022 – Napraforgó Család és Gyermekjóléti Központ, célcsoport: gyerekek (felügyelet láthatás)	
2022 – Kőbányai Szivárvány Nonprofit Kft., célcsoport: idősek (egyéni és csoportos terápiás foglalkozások)	
2022 – Mozgáskert, célcsoport: óvodás és iskolás gyerekek általános fejlesztő csoport	
2022 – Zuglói Család és Gyermekjóléti Központ, célcsoport: kamasz csoport	
2022 – Hajléktalanokért Közalapítvány, egyéni és csoportos foglalkozás	
Erősségek: Noel nyugodt kutya, így könnyen rá tud hangolódni a kliensekre. Fizikai behatásokat jól tűri, jól gátolható. Legjobban jutalomfalattal, de plüssel is jól motiválható. Lelkes és munkakész, szeret új feladatokban részt venni.	
Gyengeségek: Lába érzékeny, ezért a nagy mozgásos és ugrálós feladatok kevésbé megfelelőek számára, kellő körültekintéssel végezhető.	
Trükkök: Pacsit ad a kézbe és lábra, forog, láb közé bújik, szlalomozik láb között, puff parancsra úgy tesz, mint akit lelőttek, „nyuszizik” (két hátsó lábára ül, felhúzott mellső lábakkal, egyenes háttal), hempereg, fellép különféle tárgyakra, kártyát húz, bowling borogatás, a falatot a lábára téve csak vezényszóra veszi el.	
Hobbik: Úszás, hoopers-agility.	

Noelről készült képek a következő két ábrán tekinthetők meg:

*3. ábra: Noel munkába indul
(Beke 2023, Fotó: Beke Balázs, Budapest)*

*4. ábra: Noel munka közben
(Kőbányai Szivárvány Idősek Otthona,
2023, saját fotó)*

Második terápiás kutyaként Fanni vesz részt az idősek otthona állatasszisztált terápiájában. Fanni 6 éves, ivartalanított szuka kutya, fajtáját tekintve labrador retriever keverék. Történetéhez hozzá tartozik, hogy élete nem mindig volt ilyen boldog és kiegyensúlyozott. Fanni egy mentett kutya. Négy éves koráig egy szaporítónál volt, majd ezt követően, egy gyepmesteri telepre került. Innét fogadta örökbe Nikolett, akkor még a Krizantém hívónévre hallgató gazdátlan, igen rossz fizikai kondícióban és lelki állapotban lévő kutyát. Hosszas és kitartó munkát követően, melybe egy szakértő kutyatréner is bekapcsolódott erős kapcsolat alakult ki Fanni és Nikolett között. Ezzel párhuzamosan Fanni fizikálisan is szépen megerősödött.

Fanni portfóliója

Név: Fanni
Becenév: Fanni

Tanúsítvány száma: TKF-A2685
Tanúsítvány megszerzésének dátuma: 2022.04.28.
Tanúsítvány érvényessége: 2024.04.28.

Neme: ivartalanított szuka
Életkor: 6 év (2016)

Fajta: labrador retriever keverék
Szőre: sima szőrű, hullik
Mérete: közepes testű (21 kg)
Allergia: nem allergiás, de csak azt kaphatja, amit a felvezető hoz

Temperamentum: nyugodt, kiegyensúlyozott, barátságos
Kedvelt életkor: minden korosztállyal jól kijön

Tanulmányok: engedelmes képzés, terápiás kutya képzés

Munkatapasztalat: Fejlesztő foglalkozások SNI-s gyerekekkel 7-12 évig, túra tábor 8-14 éves halmozottan hátrányos helyzetű gyerekekkel, művészeti tábor 16-29 évesekkel, önismereti csoportok kamaszokkal, drogprevenációs foglalkozások középiskolákban.

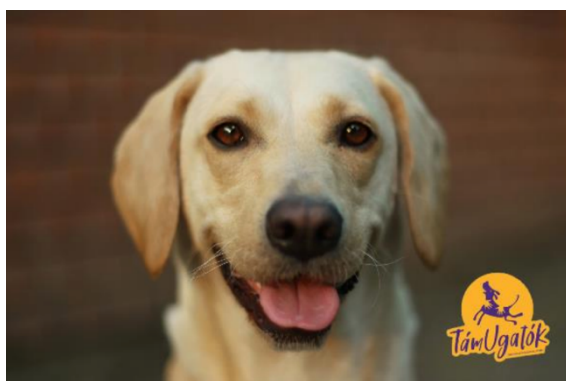
Erősségek: Jutalomfalattal nagyon jól motiválható, annak reményében minden feladatot készséggel és lelkesen teljesít. Az emberekkel szemben nyitott, mindig kedvesen, vidáman, jóhiszeműen közeledik. Rendkívül nyugodt, békétűrő, csendes. Humán közösségben keresi a társaságot, szereti az érintést.

Gyengeségek: Mozgásos feladatokban hamar elfárad, így érdemes váltogatni az egyhelyben lévő feladatokat a nagy mozgásokkal. A zajokat mérsékelten bírja. Más kutyákkal kis összeszoktatás szükséges a közös munka előtt.

Trükkök: Pacsit ad a kézbe, forog, láb közé bújik, felugrik tárgyakra, átugrik karikán, szlalomozik láb között, hempereg, tárgyakat megkerül, apportíroz.

Hobbik: Túra, városnézés, gazdi kísérése táncórára, IKEA-ba, irodába.

Fanniról készült képek a következő két ábrán tekinthetők meg:

5. ábra: Fanni, a terápiás kutya
(Benkó 2022, Benkó Nikolett, Budapest)

6. ábra: Fanni munka közben
(Kőbányai Szivárvány Idősek Otthona,
2023, saját fotó)

3.5. A kísérlet beállítása

Összesen három megfigyelést végeztem el a terápiás kutyákkal, melynek során Noel esetében hat felmérőlap kerül kitöltésre, míg Fannival három. A változó körülmények ellenére lehetőség volt arra, hogy a kísérletek paramétereit a két kutya esetében standardizáljam, így a kapott eredmények összehasonlíthatóak, azokat egyben szükséges értékelni.

A felmért terápiás tevékenységek a Kőbányai Szivárvány Nonprofit Kft. idősek otthonában kétféle formában valósulnak meg:

- csoportos foglalkozás (részvevők száma alkalmanként min.: 6, max. 10 fő),
- egyéni foglalkozás (fekvőbetegek, nem mobilizálható ellátottak részére, alkalmanként min. 3 fő).

Mindegyik kísérlet az alábbiak szerint ment végbe:

A terápiás foglalkozás hetente egy alkalommal valósult meg, szerdai naponként délelőtt 9 és 11 óra között. A terápia két részre van osztva, 9 órától a fekvőbetegeket keressük fel, míg 10 órától az első emeleti társalgóban folytatjuk a csoportos terápiát.

Noel már a foglalkozás előtt tesz egy sétát, a felesleges energiákat levezetendő, illetve, hogy elvégezze a szükséges dolgát (pl.: ürítés).

A terápia megkezdését megelőzően felkerül a kendő Noel nyakába és a hám, amely már jelzés értékű a kutya számára, hogy munka következik, ilyenkor átkapcsol és teljes erőbedobással végzi feladatát. Ez egy fontos rituálé, amely segít a kutyának a munkára hangolódni.

Mind az egyéni mind a csoportos foglalkozáson vannak olyan kötelező feladatok, amelyeket végre szoktunk hajtani, ezek képezik vizsgálatom alapját, a kutyát ezen vizsgálatok végrehajtása során figyeltem meg és pontoztam. A feladatok megtervezésekor figyelembe kell venni, hogy az idősek, sajnos nem tudnak könnyen mozogni, sokan bottal, rollátorral érkeznek a foglalkozásra. A feladatok a következők:

Köszönés: ekkor a terápiás kutya egyesével odamegy a terápián résztvevőkhöz, akik pacsival, simogatással üdvözlik őt.

1. Feladat: Célja önbizalom növelése.

- Bátorság teszt: Az idősek egy olyan kockával dobnak, amelyen a kutya testrészei vannak megjelölve (fül, fej, orr, láb-mancs, mellkas, farok). A kockával kidobott testrészt meg kell érinteni a terápiás kutyán, természetesen, aki nem meri, nem kötelező.

A feladatok helyes végrehajtását jutalomfalattal honoráljuk. Amennyiben egy feladat nem úgy alakul, addig ismételjük, míg az nem sikerül helyesen. Jutalom csak ekkor adható, vigyázni kell, nehogy a rossz feladat rögzüljön.

2. Feladat: Célja kedélyállapot javítása.

- Trükk kérése: Noel kedvenc trükkje a nyuszi. A „nyuszi” vezényszót követően Noel ülő helyzetből a súlypontját a két hátsó lábára és ülógumóira helyezve megemelte mellső két végtagját, így egyfajta nyuszira hasonlítva.

3. Feladat: Célja sikerélmény elérése.

- Plüss elrejtése: Ez egy igazán közkedvelt feladat, mind a terápiás kutya, mind az idősök részéről. Noel kedvenc plüss játékát rejtjük el közösen az idősokkal, míg ő Balázssal a kinti folyosón várakozik. A rejtést követően behívjuk a terápiás kutyát, majd az idősök elkezdik irányítani merre keressen. A terápiás kutya a felvezető engedélyét követően, tőle eltávolodva járja be az egész termet. Szaglászva, szaladgálva keres a teremben. A plüss megtalálása külön öröm mindenki számára, amit nagy ováció és taps szokott kísérni. A terápiás kutya a plüssöt bárki számára odaadja kérésre, majd finoman veszi vissza a szájába.

Elköszönés: A kutya végigmegy a körön és minden egyes időstől elköszön, akik simogatással, öleléssel búcsúznak el tőle a következő alkalomig.

3.5.1. A fekvő betegek egyéni foglalkozása

Az előkészületeket követően délelőtt kilenc órától megkezdjük a terápiát a fekvő betegek felkeresésével. Utunkat a földszinten található fekvőbetegeknél kezdjük, majd így haladva szintenként, végül a tetőtérbe érkezve. A terápiás kutya mindvégig a felvezető lába mellett halad.

Lakószobába kopogtatást követően én lépek be először, köszönést követően tájékoztatom a lakót, hogy megérkezett a terápiás kutya. Amennyiben a lakótól pozitív visszajelzés érkezik jelzek a felvezetőnek. A kutya addig türelmesen várakozik az ajtóban, majd felvezetőjével közösen belépnek a lakószobába. Noel minden esetben Balázs lába mellett marad, a szobában nem keresgél, szimatol, egyenesen a fekvő beteghez megy. Balázs kézjelekkel és utasításokkal a legpontosabban oda tudja irányítani Noelt a fekvő beteghez, akik

néha mindössze a kezüket tudják pár centire megemelni. Sok esetben csak segítséggel tudják megérinteni Noelt vagy olyan területen, ami esetleg más kutya számára érzékeny lenne (pl.: fül, has). Ilyenkor jár természetesen a jutalom falat.

A terápiás kutya köszönést követően a kötelező 3 darab feladatot végrehajtjuk, amelyet pontozók az felmérőíveken, ezt követi az elköszönés.

Általában nem határozzuk meg az időt, hogy egy-egy személynél mennyit töltünk, hanem figyeljük mind a terápiás kutya, mind az idős ember állapotát és ennek megfelelően maradunk. Mindezek mellett azért próbálunk tartani némi időkeretet, mivel nagyon nagy igény mutatkozik a fekvőbetegek, nem mobilizálható, izolációra hajlamos emberek részéről arra, hogy felkeressük Noellel őket, viszont 10 órára oda kell érjünk a csoportos foglalkozásra is. Egy-egy alkalommal átlagosan 10 főt látogatunk meg lakószobájában.

Fanni kutya folyamatosan keresi az emberek társaságát, imád kontaktust létesíteni velük, csak árasztja a nyugalmat magából a foglalkozások során.

3.5.2. Csoportos foglalkozás

A csoportos foglalkozás délelőtt 10 órakor veszi kezdetét az első emeleti könyvtárszobában. A fekvőbeteg foglalkozás és a csoportos terápia között általában hagyni szoktunk némi szünetet a terápiás kutya számára, hogy kicsit pihenni tudjon, ventiláljon, illetve egészségügyi szükségleteit ellássa igény szerint pl.: vízívás.

A csoportos foglalkozásra általában már reggel, Noelé érkezése előtt összerendezem a helyiséget, a székeket körbe helyezem el, úgy, hogy a kutya és mi is kényelmesen tudjunk mozogni közte. A csoportos terápiára általában mire odaérünk 10 órára már a résztvevők ott vannak, várnak minket, megközelítőleg 10-15 fő szokott részt venni rajta. A csoportos foglalkozás a köszönéssel veszi kezdetét, ekkor a terápiás kutya végigjárja a terápián részt vevőket, akik megsimogatják a terápiás kutyát, pacsit ad nekik. Ezt követően végrehajtjuk az óra vázлата szerint előre összeállított feladatokat. A kutyával a kísérlet számára fontos három feladatot is elvégezzük, amelynek végrehajtását itt is figyelemmel kísérem és a felmérőlapon pontozom. A feladatokat követően következik az elköszönés, a terápiás kutya körbe sétál a résztvevők között, aki szeretné megsimogathatja, megölelheti búcsúzásként.

3.6. Mintavétel és mérési rend

A mintavétel és a mérési rend a kutatás során mind a fekvő, mind a csoportos foglalkozás esetében azonos módon zajlott, a felmérőíven történő pontozás által. A kutya viselkedését figyeltem a foglalkozások alatt és a végrehajtott feladatok közben.

Az időskorúak csoportján belül kiválasztásra kerül 4 fő, ebből 2 fő Noel számára már jól ismert, a terápia gyakori látogatója, míg a másik kettő személy egy új, addig a terápián részt nem vevő személy. A felmérőíven továbbá elkülönítésre került Noel nyugalmi állapotának az értéke, a foglalkozások megkezdése előtt és alatt, így a mérés során rögzítésre került többek között Noel vízfogyasztása, hangulatállapota, a feladatok elvégzésének a módja, motiválhatósága. A foglalkozás időtartamát, a résztvevők számát és a végrehajtott feladatokat feljegyeztem. A mérést két alkalommal végeztük el, az első alkalmat követően egy második kontroll mérésre is sor került a következő terápiás foglalkozáson. Az új terápiás kutya esetében egy mérésre került sor a fent leírt módon.

3.7. Vizsgálati paraméterek

3.7.1. Állapotfelmérés foglalkozás előtt

A vizsgálat során a legelső szempont az volt, amit első körben figyelembe vettünk a felmérőív összeállításakor, hogy a terápiás kutya milyen egészségi állapotban, fáradtan vagy kipihenten érkezett-e a terápiára. Ezt egy 5 pontos skálán mértük, melyben a két szélső érték a fáradt (1 pont) és kipihent (5 pont) volt. Mindezt szemrevételezéssel és a felvezetővel folytatott beszélgetés során mértük fel.

Ezek mellett mértük a kutya vízfogyasztását a terápia megkezdése előtt, melynek mértékegységét deciliterben határoztunk meg egy skálázott mérőedény segítségével.

3.7.2. Foglalkozás típusa

Mivel ez egy fontos paraméter, így jelöltük a felmérőíven, hogy a terápiás kutya adott esetben egyéni vagy csoportos terápián végzett munkát.

3.7.3. Kötődés vizsgálata

A kötődés vizsgálatára a foglalkozások során került sor, így vizsgáltuk a kutya kötődését abban az esetben, ha ismerte a terápiás személyt, illetve abban az esetben, ha azelőtt még nem

találkoztak egymással, nem ismerte az idős embert. A felmérőíven a legelején jelöltük ezt és ennek tükrében vizsgáltuk a kutya további viselkedését, munkáját. A csoportos foglalkozások során rögzítettük a kutya számára ismert és nem ismert személyek számát is.

Amennyiben a kutya elkezdte feladatát, abban az esetben egy három pontból álló skálán jelöltük a kutya viselkedését a terápiás személlyel kapcsolatban. Az egyes pont jelölte az érdektelenséget, amikor a kutya figyelme semmilyen módon nem volt felkelthető, vagy figyelme más irányba terelődött, illetve teljes passzivitást, nemtörődömséget mutatott. Kettes pontot abban az esetben jelöltünk, ha a kutya közepes érdeklődést mutatott, nyitott a terápiás személy felé, de terelhető maradt a figyelme. A legmagasabb pontszámot (3) abban az esetben adtuk, amikor a kutya teljes figyelmével a terápiás személy felé fordult és figyelme nem volt elterelhető.

3.7.4. A kutya reakciója találkozás során a terápiás személlyel kapcsolatban

Ebben a pontban azt figyeltük, hogy a kutya milyen viselkedést fejez ki a terápiás személlyel való találkozásakor, esetleg higgadt, nyugodt marad vagy élénké, játékosává válik, örül-e a találkozásnak, izgatottá válik vagy közömbös marad. Szintén egy 5 pontos skálán jelöltük a megfigyeléseket, ahol az 1-es közömbös, nyugodt volt, míg az 5-ös pont izgatottságot jelölt.

3.7.5. Feladatfüggő viselkedés vizsgálata

Ebben a helyzetben azt figyeltük a kutya viselkedésében, hogy milyen motiváltsággal hajtja végre azokat a feladatokat, amelyek kötelezőek, utasítás alapján kell végrehajtania, illetve milyen, amikor egy feladat nem kötelező. Itt gondolva arra a helyzetre mikor a kutya szabad, pihenő idejében önállóan kezdeményez a terápiás személy irányába feladatvégzést, anélkül, hogy arra utasítást kapott volna, úgymond „felajánlotta” azt.

Az első feladat a bátorságpróba volt, ekkor a kutyának hagynia kellett magát bárhol megérinteni. A második feladat esetében egy trükköt volt szükséges végrehajtani, a harmadik kötelező feladat, pedig a keresés volt. A feladatok végrehajtása során pontoztuk azok végrehajtását, az alapján, hogy a kutya milyen viselkedést tanúsított, amely lehetett, nyugodt, izgatott, de akár játékos is. Szintén 5 fokozatú skálán jelöltük az elért pontokat, ahol a nyugodt a legalacsonyabb, míg az izgatott a legmagasabb 5-ös számot jelölte.

3.7.6. Jutalomtól függő viselkedés

Mivel mindkét terápiás kutyát a legjobban jutalomfalattal tudtuk motiválni, így a felmérőíven is szerepet kapott a jutalomfalattól függő viselkedés vizsgálata. Itt három kategóriát állítottunk fel, melyek a következők voltak:

1. Feladat megoldása jutalomfalat nélkül,
2. Feladat megoldása jutalomfalattal,
3. Feladata megoldása, úgy, hogy a kutya feltételezi, hogy a terápiás célszemélynél jutalomfalat van.

Szintén egy öt fokozatú skálán jelöltük be megfigyelésünk eredményét, melyben az 1-es pont jelentette a rossz feladatmegoldást és az 5-ös pont pedig a jót.

3.7.7. Terápiás kutya pihenőinek, kioldásainak mennyisége, ideje, módja

A terápiás kutyák számára kiemeleten fontos, hogy akár terápia során is biztosítsunk számunkra kellő pihenő időt, kioldást, melynek segítségével a kutya frissebben és lazultabb állapotban tudja folytatni az addigi terápiát. Ennek tekintetében mértük a kioldások időtartalmát, a mennyiségét és a módját is.

3.8. Matematikai statisztikai műveletek

A mért eredményeket excel táblázatba kerültek felvitelre, ahol a kapott adatok átlagát, szórását, valamint eloszlásvizsgálatot követően T-próba elvégzését hajtottuk végre.

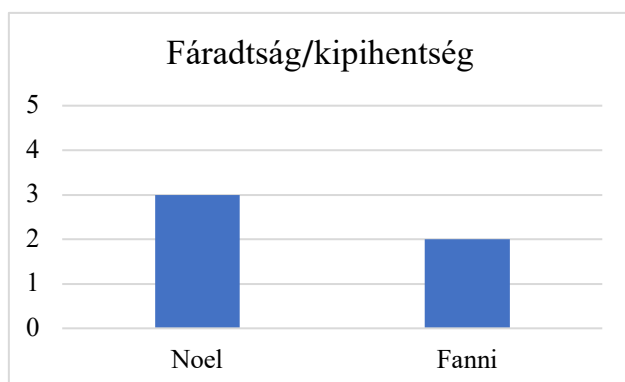
A szórás függvény alkalmazása révén tudtuk elemezni azt, hogy a megfigyelések eredményei eltérnek egymástól, nem azonosak (homogenitás/heterogenitás), a kutyák mennyire kaptak eltérő eredményeket. A szórás kiszámolásával megkaptuk, hogy átlagosan milyen messze vannak az értékek a csoport számtani közepétől, hogyan oszlanak el.

4. EREDMÉNY ÉS ÉRTÉKELÉSÜK

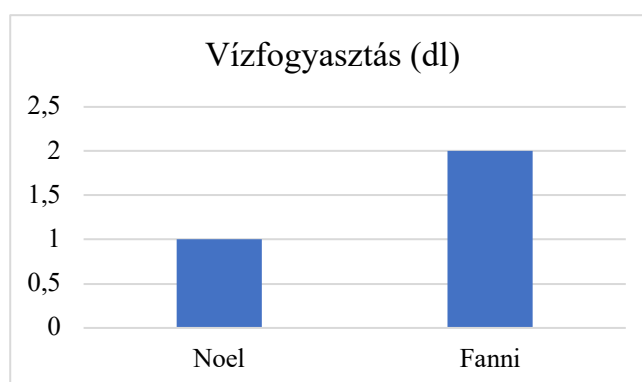
4.1. Állapotfelmérés foglalkozás előtt

A kutyák pihenség tekintetében egy 5 fokozatú skálán mérve átlagosan 2,67-os értéket értek el, a legtöbb esetben inkább fáradtan érkeztek a terápiára, melynek az okai az előzőlegesen megtett séta (felesleges energiák levezetése), hosszabb utazás megtétele a terápia helyszínéig. Az 1-től 5-ig terjedő skálán az 1-es érték jelölte a fáradtságot, míg az 5-ös a legmagasabb pontszám a teljesen kipihent állapotot jelenti. A kutyák fáradtságának/kipihenségének alakulását a 7. ábra tartalmazza.

Bár minden esetben volt kikészítve folyadék, a megfigyelés alapján a kutyák nem igazán fogyasztottak vizet. Fanni az egyéni terápia megkezdése előtt egy esetben ivott vizet, melynek mennyisége 2 dl volt, a csoportos foglalkozás előtt 1 dl vízfelvétel csak Noel részéről történt. A két kutya vízfelvételének adatai a 8. ábrán tekinthetők meg.

7. ábra: A terápiás kutyák kipihenségi állapotának átlaga

8. ábra: A terápiás kutyák vízfogyasztása

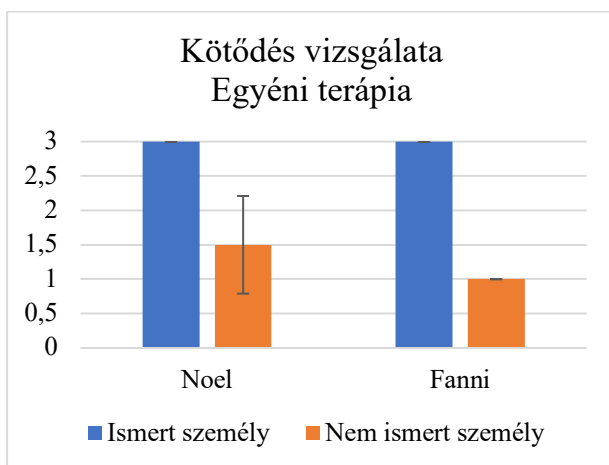
4.2. Kötődés vizsgálata

Mind az egyéni, mind a csoportos foglalkozás esetében vizsgáltuk a kutyák kötődési szintjét, megfigyeltük a viselkedésüket a számukra ismert és nem ismert személyek esetében egy 3 pontos skálán.

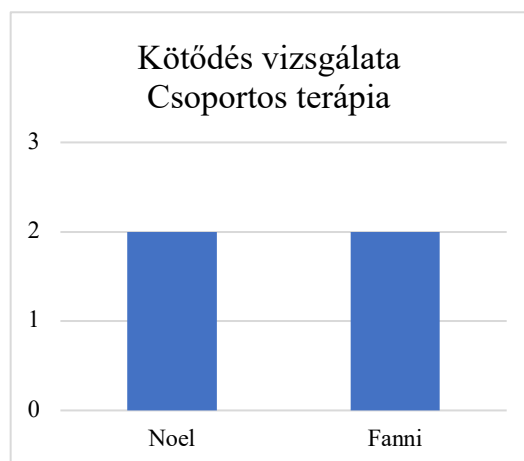
A kutyák szinte azonos értékeket értek el, így több esetben ugyanazokat pontot adtuk. A legmagasabb 3-as pont esetben a kutya teljes figyelmével a terápiás személy irányába fordult, sokkal bátrabb, kezdeményezőbb volt irányába. A kapott értékeket átlagoltam, Noel esetében az ismert emberek irányába a kötődés 3-as értéket ért el, míg a nem ismertek esetében 1,5-öt.

Fanni esetében az ismert személyek irányába a kötődés szintén 3-as volt, míg nem ismertek esetében 1-es. Alacsony pontszám esetén az volt a megfigyelhető az egyéni terápia során, hogy a kutyák figyelmét a helyiség felfedezése vagy a másik szobatárs irányába is megoszlott, míg csoportos foglalkozáson szívesebben és könnyebben dolgoztak együtt a számukra ismertebb személlyel, jobban keresték társaságát, a kutya szívesebben „ajánlotta fel” a munkát irányukba, de figyelmük megoszlott a csoport többi tagja felé is.

Érdekes, hogy mindkét kutya 2-es kötődési szintet ért el a csoportos foglalkozáson. A két kutya csoportos kötődése statisztikailag szignifikánsan nem tér el egymástól. A kutyák kötődési szintjére kapott pontok a 9-es ábrán láthatók az ismert/nem ismert személyek vonatkozásában az egyéni terápiaik esetében. Közvetlenül mellette a 10. ábra mutatja a két kutya kötődését a terápiai személyek irányába a csoportos terápiaik során.

9. ábra: Kötődés a terápiai kutyák esetében egyéni terápia során

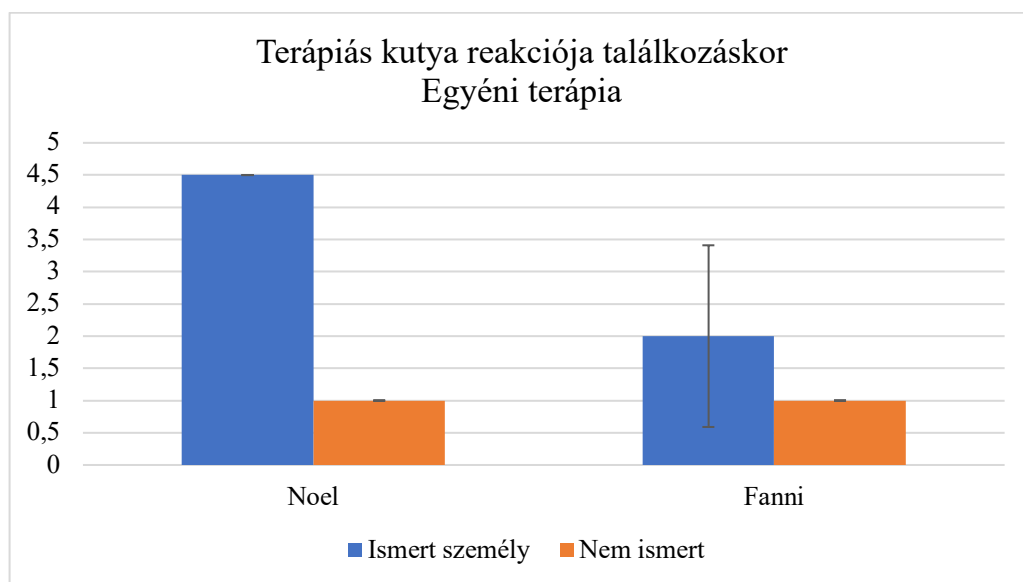
10. ábra: Kötődés a terápiai kutyák esetében csoportos terápia során

4.3. A kutya reakciója találkozás során a terápiai személlyel kapcsolatban

Érdekes volt megfigyelni a kutyák viselkedését abban a helyzetben, mikor terápiai személlyel találkoztak mind egyéni, mind csoportos foglalkozás keretében. A mérés során külön figyelemmel kísértük azt is, hogy milyen az adott kutya viselkedése már ismert személy esetében, és milyen egy új, addig nem ismert személlyel szemben.

Egyéni terápia alkalmával azt az eredményt kaptuk Noel esetében, hogy rendkívül felszabadult, játékos volt azon terápiaán résztvevő személyekkel szemben, akiket már ismert. Noel esetében az átlagpontszám 4,5-re jött ki, míg Fanni esetében ez az érték 2-es volt az 5

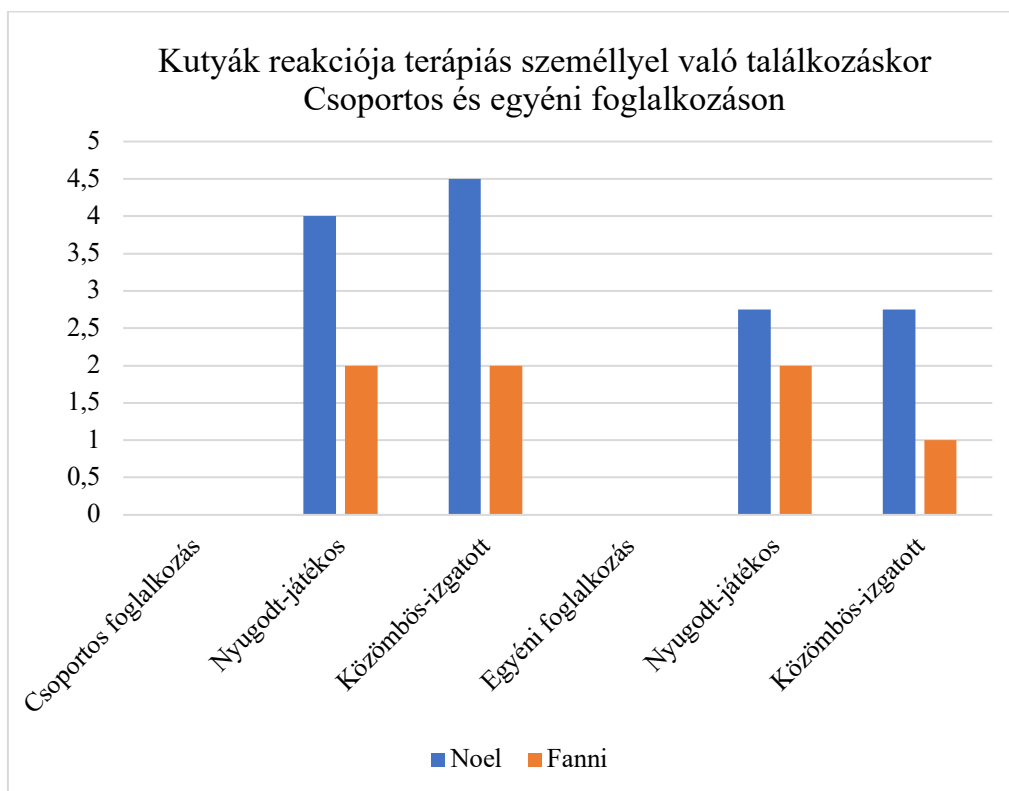
fokozatú skálán, ahol a magasabb szám magasabb izgatottsági fokot jelöl. Nem ismert személyek esetében a két kutya értékei megegyeznek, mind a kettő 1-es. Ebben az esetben a kutyák viselkedésében szignifikáns eltérés szintén nem volt kimutatható az adatok elemzésekor. A terápiás kutyák az ismert és nem ismert terápiás személyek irányába mutatott viselkedését egyéni terápiás foglalkozások alkalmával a 11. ábra szemlélteti.

11. ábra: Egyéni terápiás foglalkozás alkalmával felkeresett ismert/nem ismert személyek esetében mutatott izgalom a terápiás kutyák részéről

Érdekes összehasonlítani a két kutya viselkedését csoportos és egyéni foglalkozás során történő terápiás személlyel való találkozáskor. Ebben az esetben jól látható a kutyák értékeinek eltérése. Fanni szinte mindvégig ugyan olyan nyugodt volt, ha terápiás személlyel találkozott, addig Noel érzelmi, izgalmi állapota sokkal szélesebb skálán mozgott. Mindezt két darab öt fokozatú skálán mértük, ahol, a nyugodt/közömbös kapta a legalacsonyabb pontszámot, míg a játékos, izgatott a legmagasabbat. Noel értékei a csoportos foglalkozás során megközelítették az 5-öst, míg Fanni pontjai inkább az alsó tartományban maradtak (1,2).

Megállapítható, hogy statisztikailag szignifikáns eltérés ezekben az esetekben sem volt kimutatható a kutyák adatainak elemzése során. A terápiás kutyák reakcióját mind egyéni, mind csoportos foglalkozás során a terápiás személlyel való találkozás esetében a 12-es ábra tartalmazza.

12. ábra: Csoportos és egyéni foglalkozás esetén a kutyák részéről mutatott reakciót összehasonlító ábra a terápiás személy vonatkozásában

4.4. Feladatfüggő viselkedés vizsgálata

Mind egyéni, mind csoportos terápia során a kutyákkal kötelezően ugyan azt a három darab feladatot végeztük el. A kísérletek során nyert adatok kiértékelése előtt fontosnak tartom megemlíteni, hogy a feladatok során nyújtott viselkedésre befolyásoló tényezőként hatott a kutyák fáradtsága, személyisége, valamint az, hogy mennyire kedvelték az éppen aktuálisan végrehajtott feladatot.

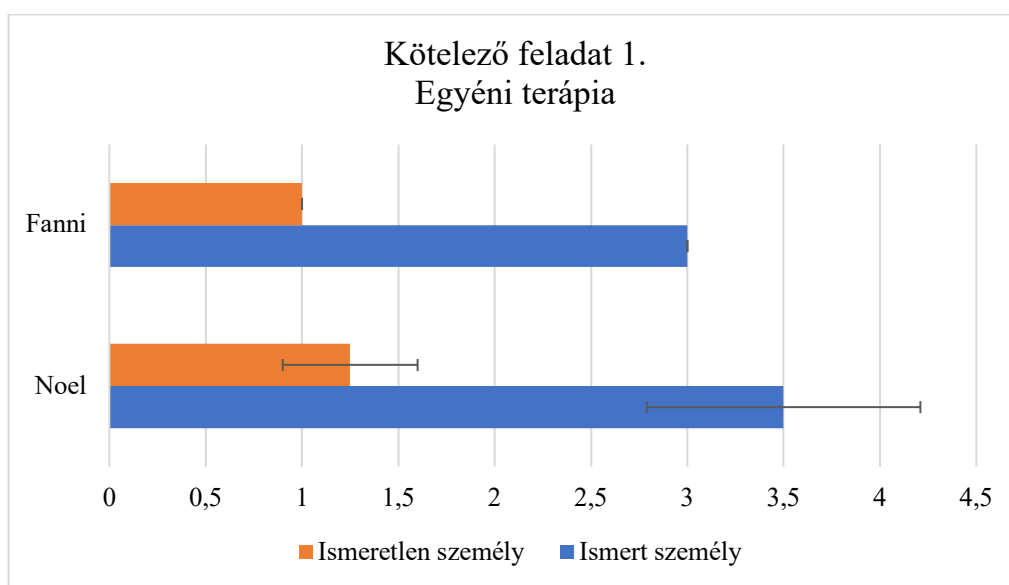
4.4.1. Egyéni foglalkozáson végrehajtott kötelező feladatok eredményei

A kapott adatok alapján a két kutya viselkedésében nem mutatkozott statisztikailag szignifikáns eltérés az első körben végrehajtott feladat (bátorságpróba) során. Noel az ismert személyek esetében a feladat közben tanúsított viselkedése alapján átlagosan 3,5 pontot kapott, míg ismeretlenek esetében 1,25-öt. Fanni ismert személlyel végzett feladatmegoldás során 3 pontot kapott, míg ismeretlen esetében ez a pont 1-es lett. A pontozás során egy 5 fokozatú skálát használtunk fel, melyen a legalacsonyabb értékek a közömbösséget, nyugalmat,

higgadságot jelölték, míg a nagyobb pontszámok az izgatott viselkedést fejezik ki. A legmagasabb 5-ös pontszámot élénk, játékos viselkedés esetében kaptak volna a kutyák.

Megállapítható, hogy az ismert személlyel végzett munka serkentőleg hatott a kutyákra. A statisztikai adatok szórás értéke Noel esetében átlagban 0,53-ra jön ki, míg Fanni esetében ez az érték nulla, amely azt bizonyítja, hogy a kapott értékek közt jelentős eltérés nem található. A két kutya viselkedésében való eltérését statisztikailag nem tudtuk kimutatni.

Az egyéni foglalkozáson végrehajtott egyes számú kötelező feladat esetében a két kutya által tanúsított viselkedés eredményeit a 13. ábra hasonlítja össze.

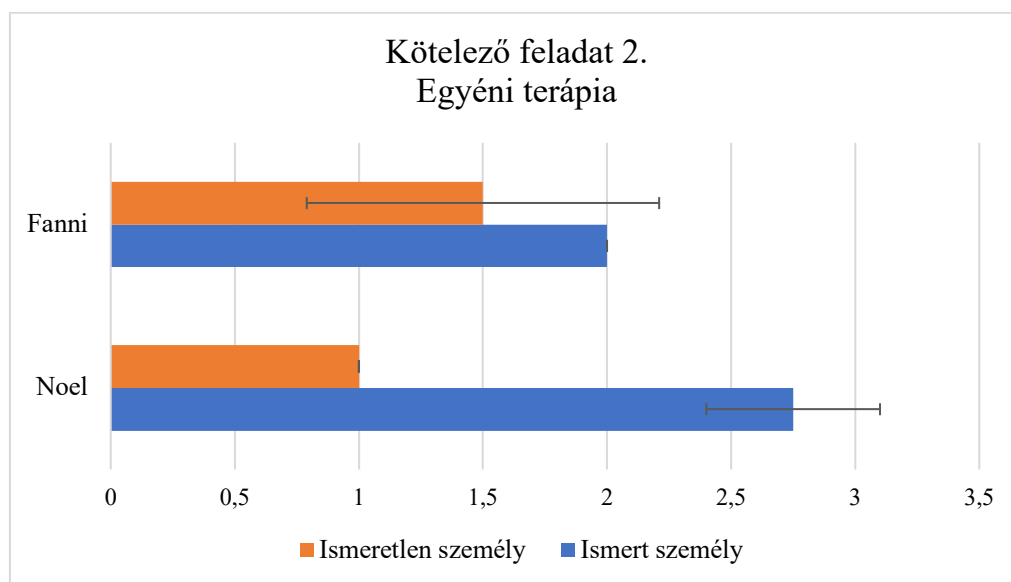

13. ábra: Egyéni foglalkozás során végrehajtott 1-es kötelező feladat eredményeinek összehasonlítása a két terápiás kutya esetében (ismert/ismeretlen személy)

A második kötelezően végrehajtható feladat a trükk-kör volt. Ezen feladat esetében is egy 5 fokozatú rendszerben pontoztuk a kutyák viselkedését, amelyben 1-es pont a közömbös, nyugodt viselkedés alapján járt, míg 5-ös izgatott, játékos feladatvégzés esetén. A kutyának a terápiás személy által kért trükköt (nyuszi) kellett végrehajtani. Ebben az esetben Noel mutatott némi eltérést a feladat teljesítése során ismert személy esetében, számára jelentős, pozitív tényezőt játszott az, hogy ismert személlyel hajtja végre a feladatot. Noelnek 2,75 lett az átlagpontja, míg Fanninak 2-es ismert személy esetében, nem ismert személlyel végzett munka során a viselkedésnek az átlaga Noelnek 1, míg Fanninak 1,5 volt. Az elvégzett szórás számítása is ennek megfelelően alakult. Ismert személy terápiaja során Noel átlagpontszáma 0,35, nem ismert személynél 0, Fanninak ismert személynél szintén 0, míg nem ismertnél 0,75 volt az

átlaga a szórásnak, ami nagyon minimálisnak tekinthető, így eltérést statisztikailag kimutatni nem tudtunk.

Megállapítható, hogy ezen feladat elvégzése során sem került kimutatásra statisztikailag jelentősen igazolható eltérés a két kutya értékei között. A két kutya értékeit a kettes számú kötelező feladat esetében a 14. ábra tartalmazza.

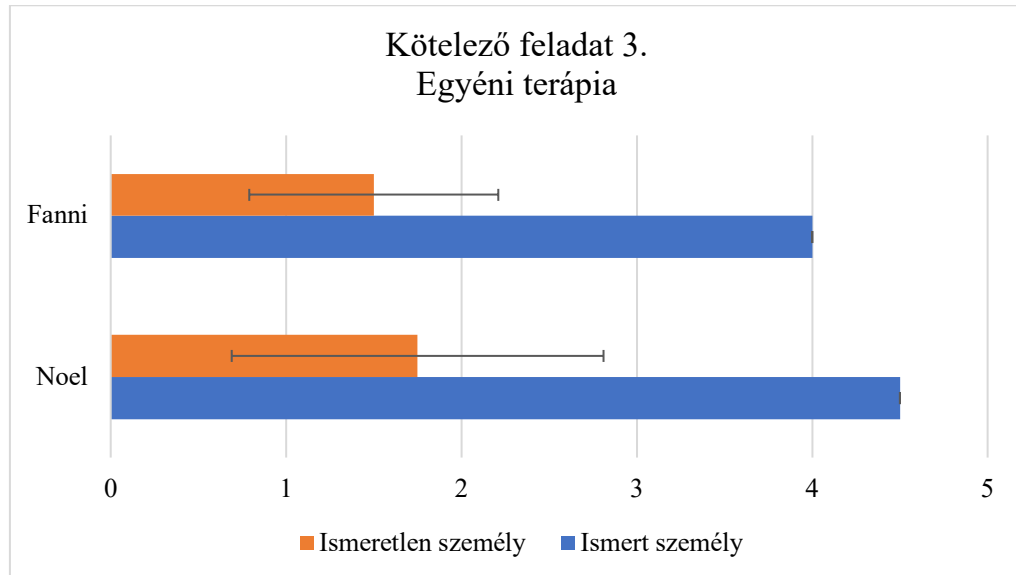
14. ábra: Egyéni foglalkozás során végrehajtott 2-es kötelező feladat eredményeinek összehasonlítása a két terápiás kutya esetében (ismert/ismeretlen személy)

A harmadik kötelező feladatkörben egy keresési feladatot kellett végrehajtani a kutyának a terápiás személy utasításai alapján. Szintén 5 fokozatú skálán jelöltük az elért pontokat, ahol a nyugodt a legalacsonyabb, míg az izgatott a legmagasabb 5-ös számot jelölte.

A két kutya viselkedésében szignifikáns eltérés szintén nem volt megfigyelhető, azonban Noel esetében egy minimális eltérés figyelhető meg, amelyet tovább fokozott, ha ismert személlyel hajtotta végre a feladatot. Ismeretlen személy esetében is szinte majdnem megegyező eredmény született, Noelnek 1,75 átlagpontja volt, Fanninak 1,5. Ismert személlyel végzett feladat során Noelnek 4,5 az átlagpontszáma, Fanninak 4.

Összességében elmondható, hogy statisztikailag szignifikáns eltérés ezekben az esetekben sem volt kimutatható a kutyák adatainak elemzése során. A szórás alakulása Noel esetében ismert személy során 0, ismeretlen személy esetében 1,06 volt, míg Fanninál 0 és 0,71 volt ugyan ez az érték. A szórás alakulásából is látható, hogy nincs eltérés a két kutya viselkedésében a kötelezendően végrehajtandó feladatok során. A 15. ábrán megtekinthetők a

két kutya viselkedésére kapott értékek ismert és nem ismert személyek esetében a hármas számú kötelező feladat végrehajtása során.

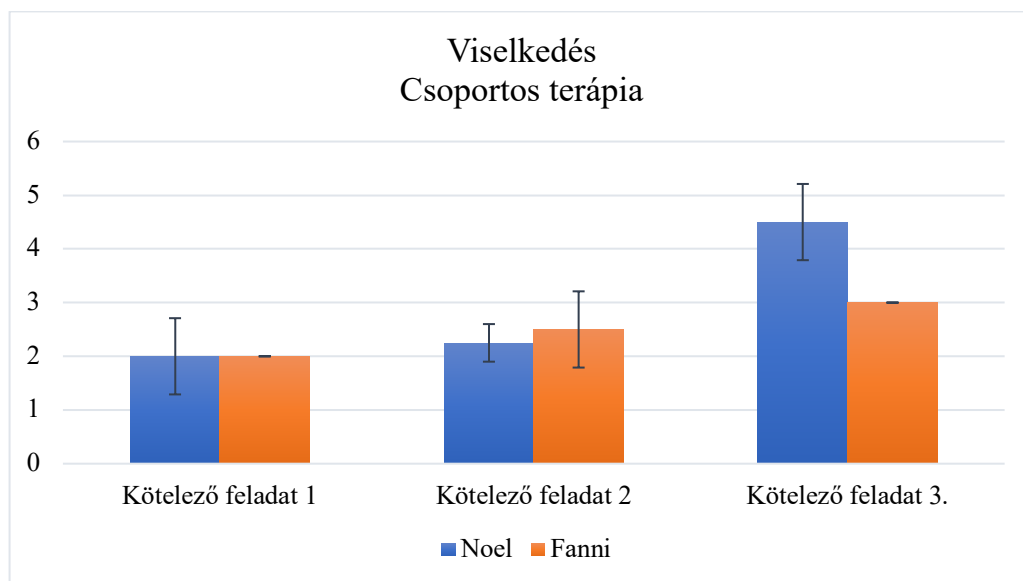
15. ábra: Egyéni foglalkozás során végrehajtott 3-as kötelező feladat eredményeinek összehasonlítása a két terápiás kutya esetében (ismert/ismeretlen személy)

4.4.2. Csoportos foglalkozáson végrehajtott kötelező feladatok eredményei

Ezen feladatok kiértékelése során szintén egy 5 pontos skálán jelöltük a megfigyeléseket, ahol az 1-es közömbös, nyugodt volt, míg az 5-ös pont izgatottságot jelölt.

Általánosságban elmondhatjuk, hogy a csoportos foglalkozások során a kutyák viselkedése nagy hasonlóságot mutat a kötelezően végrehajtandó feladatok tekintetében. Nagyobb eltérés a 3-as feladatnál látható Noel viselkedésében volt, mivel ezt a feladatot nagyon kedvelte, itt Noel 4,5 átlagpontot kapott, míg Fanni 3-ast. Összefüggés lehet felfedezni a feladat kedvelése és a kutya viselkedése között.

A statisztikai elemzéseket elvégeztük, de szignifikáns eltérés ebben a feladatban sem volt kimutatható a kutyák eredményeinek elemzése során. A kutyák viselkedésére adott pontszámok alakulása a csoportos kötelező feladatok vonatkozásában 16. ábrán láthatóak.

16. ábra: Csoportos foglalkozás alkalmával végrehajtott kötelező feladatok során tanúsított viselkedés összehasonlítása

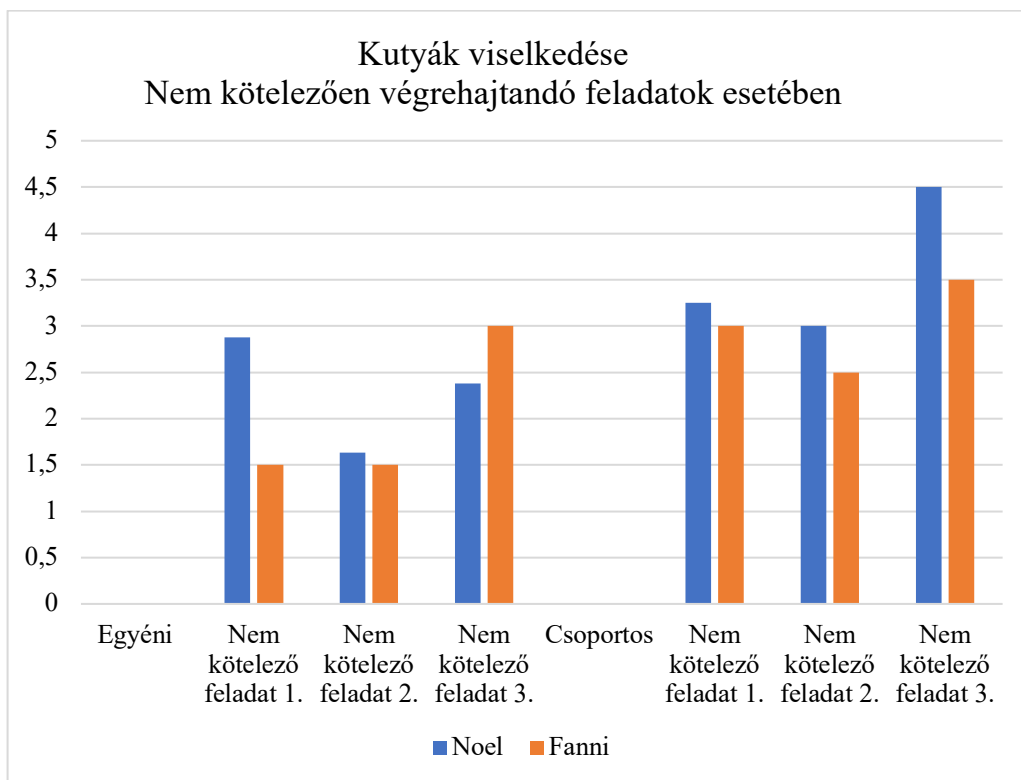
A szórás alakulása esetébe sem volt jelentős eltérés a két kutya viselkedése során kapott eredményekben. A szórás esetében mért adatokat az alábbi táblázat tartalmazza:

2. táblázat: Csoportos foglalkozás alkalmával végrehajtott kötelező feladatok során tanúsított viselkedés összehasonlítása

Szórás átlag	Noel	Fanni
Kötelező feladat 1.	0,71	0
Kötelező feladat 2.	0,35	0,71
Kötelező feladat 3.	0,71	0

4.4.3. Nem kötelező feladatok végrehajtása

Vizsgáltunk középpontjában ebben az esetben az állt, hogyha a kutya önállóan kezdeményezi a feladat végrehajtását, akkor azt hogyan hajtja végre. Sok esetben a két kutya értéke megközelíti egymást (pl.: egyéni - nem kötelező feladat 2.: Noel 1,63, Fanni 1,5) szignifikáns eltérés így nem figyelhető meg statisztikailag. Fanni hasonló jókedvvel vitte véghez a feladatot, mint Noel. Összefüggés áll fent a kutyák által felajánlott munka és a végrehajtás során tanúsított pozitív viselkedés között. A szórás eredményében is megmutatkozik, hogy nincs kiemelkedő statisztikai eltérés. A kutyák viselkedésre kapott pontok összehasonlítását a kötelező feladatok esetében mind egyéni, mind csoportos foglalkozás keretében a 17. ábra mutatja meg.

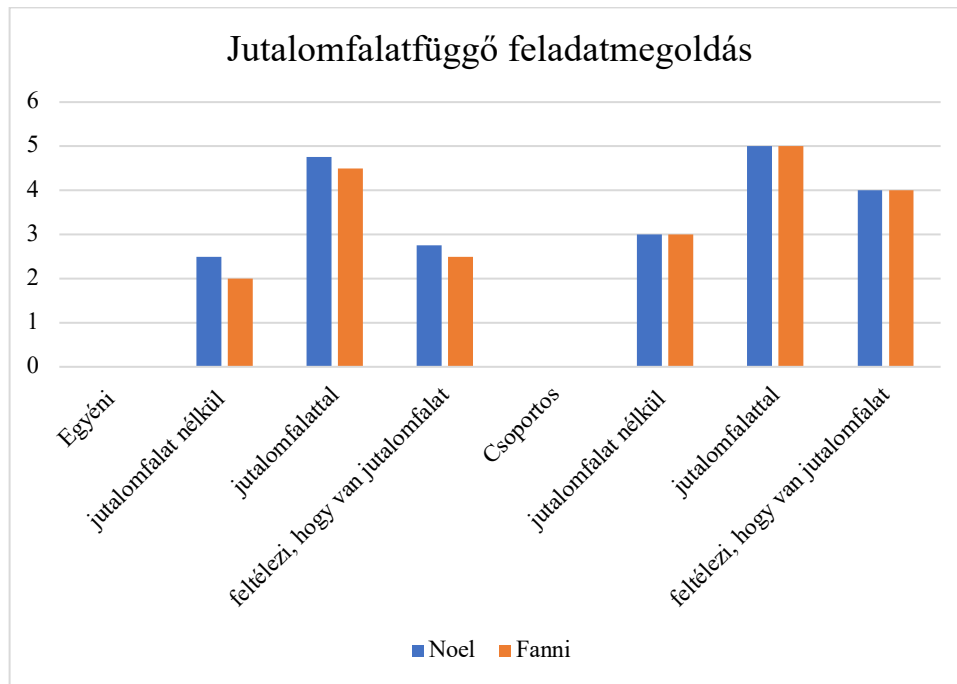

*17. ábra: Kutyák viselkedésének ábrázolása
a nem kötelezően végrehajtott feladatok esetében*

4.5. Jutalomfalattól függő viselkedés

A kutyák esetében vizsgálatra került, hogy milyen módon hajtják végre a feladatokat a jutalomfalatnak a tekintetében. A csoportos foglalkozás esetében mindkét kutyánál ugyanaz az eredmény született. A feladat megoldás jutalomfalat nélkül 3-as átlagpontoszámot kapott, a jutalomfalattal való megoldás a legjobb pontszámot 5-öst, míg a feltételezett jutalomfalat esetében 4-es átlagpontoszámuk lett a kutyáknak. Az egyéni foglalkozások alkalmával is minimális eltérések mutatkoztak, statisztikai eltérés nem mutatható ki egyik esetben sem.

Megállapítható, hogy a kutyák számára a legnagyobb ösztönző a jutalomfalat a feladatok végrehajtásának tekintetében. A jutalomfalatfüggő viselkedés esetében kapott eredményeket a 18. ábra hasonlítja össze.

18. ábra: Kutyák viselkedésének ábrázolása egyéni és csoportos foglalkozáson jutalomfalatfüggő feladatmegoldás szerint

4.6. Terápiás kutya pihenőinek, kioldásainak mennyisége, ideje, módja

Az egyéni foglalkozások során nem volt szükséges egyik kutyának sem a pihentetésére, kioldására a fekvőbetegeknél töltött rövidebb idő és a kutya reggeli frissességének okán. A csoportos foglalkozások alkalmával került sor a kutyák pihentetésére, kioldására, amely átlagosan a két kutya számára 3,67 percet jelentett, mennyisége átlagosan 1,67 db volt. A mért adatokat számszerűsítve a 3. táblázat tartalmazza.

3. táblázat: A terápiás kutya foglalkozása során szükséges pihenők, kioldások mennyisége, időtartama, módja

	Noel		Fanni	Átlag összesen
Időtartam (perc)	3	5	3	3,67
Átlag	4		3	
Mennyiség (db)	2	2	1	1,67
Átlag	2		1	
Mód	1.kutya fektetése, 2.plüssel való játék	kutya fekvő pihent	kutya fektetése	

5. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

A kísérletek során bizonyítást nyert, hogy a kutyák a feladatokat szívesen végzik el, a közömböstől eltérően sokszor közelítve a játékos állapothoz. Továbbá az is bebizonyosodott, hogy egyrészt a terápiás kiképzésüknek köszönhetően a kutyák mindvégig közel azonos szinten látták el feladataikat, másrészt munkára való igényük is megmutatkozott abban a viselkedésben, ahogyan a feladatokat elvégezték. Bár a kísérlet egy ivartalanított kan és szuka kutya megfigyelésével zajlott, eltérés nem volt tapasztalható munkájuk és kötődési szintjük alapján, bár sok esetben a szuka kutyákat jobban preferálják terápiás kutyaként.

Noel esetén érdekes volt megfigyelni, hogyan nyert egyre nagyobb önbizalmat és hogyan vált egyre felszabadultabbá a terápia előrehaladtával az egyre több ismerős ember és ismerős helyszín hatására.

Bár sokban befolyásolta a feladatok elvégzését a kutyák állapota, gondolva fáradtsági szintjükre, mely érzékelhető volt a kutyákon, de a feladatvégzés során, ha kellett, ugyanolyan színvonalon dolgoztak. Ilyenkor több pihenő idő került beiktatásra, illetve több jutalom falattal volt szükséges motiválni őket. Fanni nagyon nehezen viseli az autótut a terápiás helyszínig, így az ő esetében több alternatív megoldást is kipróbálunk (pl.: vonat) a jövőben, hogy ezzel is csökkentjük a kifáradását okozó tényezőket.

Megemlítendő befolyásoló tényező a kutyák személyisége is, mely a csoportos foglalkozások alkalmával körvonalazódott. Ahogyan a mért adatok alapján is látszik (13. ábra), Fanni a csoportos terápia alkalmával alacsonyabb eredményt ért el, mint Noel. Fannit láthatóan negatívabban befolyásolta a nagyobb számú terápiás csoport, valamint a hangzavar, főleg, ha többen beszéltek egyszerre hozzá, Noel ezzel szemben viszont igazán elemébe érezte magát nagyobb létszám esetében, sőt élvezte a terápiás személyek figyelmét. Noel esetében érdekes az a tény is, hogy súlyos és hosszú ideig rejtett betegsége ellenére feladatait ugyan olyan színvonalon látta el a legvégsőkig.

A kutyák esetében a terápiás foglalkozások megkezdése előtt vízfogyasztásra alig került sor, nagyon minimális mennyiségben vettek csak magukhoz. A kutyák a terápiás helyszínre történő megérkezésükkor, sokszor már várták a terápia megkezdését, úgy gondolom, hogy ebben az esetben, már nem kívántak vizet inni, annak ellenére, hogy lett volna rá lehetőségük, hiszen számukra a munka elkezdődött az intézménybe érkezés pillanatával.

Mindkét kutya esetében a kötődés kialakulása hasonló mintázat alapján zajlott, kezdetben egy ismeretlen személlyel kapcsolatban mind a ketten egy alacsonyabb szintű közeledést mutattak, míg a második találkozás alkalmával már teljes odaadással és figyelemmel

nyitottak az előzőekben megismert személy irányába (12. ábra). Csoportos foglalkozás alkalmával ezen személyek esetében nagyobb arányban volt megfigyelhető, hogy a kutyák önállóan munkavégzést kínáltak fel. Itt gondolva arra a helyzetre mikor a kutya utasítás nélkül odament akár egy simogatásra vagy paksi adásra. Ennek tükrében igazolva látszik Klimke (2003) állítása, mely szerint a kutya képes a kötődés kialakítására az emberek irányába.

Sok esetben tapasztaltuk az érzelmi szinkronizációt, a terápiás személy vagy csoport hangulatára való ráhangolódást. Egy vidámabb, élénkebb ember vagy csoporthangulat esetében a kutya is hasonló érzéseket mutatott, míg egy fájdalmakkal küzdő fekvőbeteg esetében inkább csendes, óvatos, bújos viselkedés volt látható. Ennek tekintetében Szánthó (2019) állítása az érzelmi szinkronizációval kapcsolatban szintén bizonyítást nyert. A kutyák minden esetben érezték a megfelelő viselkedést, soha nem voltak tolakodók ilyen esetben, bár keresték a kapcsolatot a személlyel.

A kötelezően elvégzendő feladatok esetében is nagyon hasonló viselkedést tanúsítottak a kutyák, szélsőséges, extrém izgalmi állapotot egyik kutya sem produkált. Ez minden esetben annak tudható be értelmezésem szerint, hogy a terápiás kutyák kiképzése során megtanulják érzelmeiket irányítani, visszafogni, gátolni, melyről tanúbizonyságot a temperamentum vizsgarész során tesznek. A terápia során több esetben történt olyan helyzet, amely során a kutyának uralkodnia kellett természetes ösztönei felett, ilyen eset volt, mikor élelemmel érkeztek a terápiára a csoporttagok. A kutya számára kívánatos volt a szem magasságban található szendvics, ám a terápiás kutya mindvégig közömbös maradt az élelemmel szemben és teljes odafigyeléssel végezte a feladatát. Az élelemmegtagadás a terápiás kutya kiképzés szerves része és nagy önmegtartóztatást és önkontrollt igényel a kutya részéről. A terápiás kutyák magasszintű képzettségének köszönhetően az idősek részéről előszeretettel alkalmazott lefogyó ölelés sem jelentett gondot számukra, agresszivitásnak semmi jele nem volt tapasztalható, illetve egy hirtelen eldőlé bot, járókeret zaja sem riasztotta meg őket. Topál (2019) állítása arra vonatkozóan, hogy a kutya képes kontrollálni, uralkodni természetes késztetése felett és egyfajta önkontroll gyakorlására képes szintén bizonyítást nyert.

Terápiás kutyák kiválasztásának esetében fontos, hogy egy nyugodt idegrendszerű kutya álljon munkába, de ezeket a terápiás kiképzés során, illetve a temperamentum vizsga részében szűrjük is. Fanni egy kimondottan nyugodt kutya, Noel esetében is inkább felszabadultság, játékoság volt érzékelhető, az izgalommal szemben. Pavlov megfigyelése arra vonatkozóan, hogy a később kialakult viselkedésben a genetikai tényezők döntő befolyással bírnak, szintén alátámasztást nyert a fentiek vonatkozásában.

Az önállóan kezdeményezett, a kutya részéről úgymond felajánlott munka esetében a mért adatok alapján is látható, hogy szívesebben lelkesebben, jobb kedvvel végezték el azokat. Fanni kimondottan kereste az emberekkel való kapcsolatot, kontaktkeresés volt rá jellemző, a terápiás személyhez hozzábújt, ráhajtotta a fejét a lábára, de néha az is elég volt számára, ha csak a papucsához érhetett hozzá. Fanni kimondottan keresi a kapcsolatot, az érintést az emberekkel.

Fontos megemlíteni még a jutalomfalattal történő motiválást, amely mindkét kutya esetében kiemelendő tényező volt, a játékkal való jutalmazással szemben. A kutya számára nyilvánvalóan biztosított jutalomfalat meglete jelentősen ösztönzőleg hatott a kutyák munkavégzésére, ha már a fáradtság jeleit lehetett látni rajtuk. A jutalomfalat hiányában a feladatot kissé pontatlanul, többszöri utasításra sikerült teljesíteni. A jutalomfalatokon belül is vannak lépcsőfokok, ami által a kutya még precízebb feladatvégrehajtásra serkenthető, így elindulva a kevésbé kedvelt, majd a kedvenc jutalomfalatig.

Érdekes az a tény, hogy semelyik vizsgált paraméterben nem volt olyan különbség a kapott adatok között, hogy szignifikáns különbséget tudtunk volna kimutatni. A T-próba hipotézis vizsgálat során megállapítást nyert az a tény, hogy a két kutya mintáinak tulajdonságai között nincs számottevő, szignifikáns eltérés, mivel a p-érték (0,05) magasabb maradt mindvégig. Ez az egységes eredmény visszavezethető a kutyák esetében a közös terápiás képzésre, mely hatékonyságának ékes bizonyítéka ez az eredmény. A kutyák mérésének eredményeiben statisztikailag szignifikáns eltérést nem mutattak, mindvégig kiegyensúlyozott teljesítményt nyújtottak, mely egy részről a közösen végzett, magas színvonalú terápiás képzés eredményének tudható be.

A kísérlet a várt eredménnyel zárult, a kutyák jelentős kötődést alakítottak ki (Noelnél egyéni terápia esetén 3-as szint), míg a feladatok elvégzése során bizonyítást nyert, hogy azt örömmel végzik (kötelező feladat esetében az öt fokozatú skálán Noel átlagosan 4,5 pontot ért el). A fentiekkel összefüggésben igazolva látom, hogy a kutyák megállják helyüket átalakuló világunkban és az új modernkori munkafeladatok területén szívesen dolgoznak velünk emberekkel együtt.

6. ÖSSZEFOGLALÁS

Átalakuló 21. századunkban egyre több magányos, lelkiileg és testileg is sérült személy éli mindennapjait, akik számára nagy örömet, vigaszt és segítséget tud nyújtani akár egy állat közelsége is. Boris Levinson az állatterápiás foglalkozások úttörője, amerikai pszichiáter már a 2000-es évek elején azt jelezte, hogy emelkedni fog a kutyák bevonása során megvalósuló pszichoterápiás kezelések száma, valamint az igény az ember-állat kapcsolatokra. Mindez beigazolódnak látszik, hiszen egyre nagyobb szükség lenne segítő-, terápiás állatok kiképzésére és alkalmazására az arra rászoruló személyek esetében.

Változó világunkban a munkakutyák egyre több esetben elveszítették klasszikus feladataikat (pl.: nyájőrzés, terelés), gyakran már csak „divatos kellékei” otthonainknak. De vajon mennyire kielégítő ez számukra? Kutatásom célja, hogy bizonyítsam, hogy a kutyák megtalálják helyüket az átalakuló világunkban és képesek alkalmazkodni az eléjük állított új feladatokkal szemben, melyet örömmel hajtanak végre a tétlenséggel ellentétben.

Az állatasszisztát terápiák megvalósulásának fő helyszínei az idősek otthona, ahol a kutyás terápiák által csökkenthetők az idős emberek izolációja, lelki sérüléseik mértéke, fájdalma és fejleszthetők mentális és fizikális állapotuk. Kutatásom középpontjában egy budapesti idősek otthonában megvalósuló kutyás terápia alkalmával kísértem figyelemmel két terápiás kutya munkavégzését, melyet pontoztam, majd matematikai statisztikai műveletek által összesítettem és kiértékeltem. A vizsgálat paramétereit során rögzítettem a kutyák állapotát a foglalkozások megkezdését megelőzően, vízfelvételét, viselkedésüket ismert és nem ismert személyekkel szemben. További vizsgálati kritérium volt a kötődési szint mérése, amely által számos hasznos következtetésre lehetett jutni. Megfigyeltem a kötelező feladatok során tanúsított viselkedésüket, valamint az önként felajánlott, önállóan kezdeményezett feladatok végrehajtását.

Összességében megállapítható, hogy a vizsgált kérdés esetében beigazolódnak nyert, az az állítás, hogy a kutyák örömmel végzik a rájuk bízott feladatokat, még szabadidejük rovásuk ellenére is inkább a munkavégzést választják a tétlenség helyett. A fentiek tekintetében bizonyítottnak látom dolgozatom hipotézisét. A kutyák a mai modern világunkban az új munkafeladatok, kihívások megoldásában is megállják helyüket, alkalmazkodva hozzánk, emberekhez.

7. KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Hálás köszönetet szeretnék mondani Dr. Kovács-Weber Mária témavezetőmnek, hogy mindvégig segítette és irányította munkámat kiváló szakmai támogatásával, annak érdekében, hogy dolgozatom megvalósulhasson, köszönöm bátorító szavait, türelmét és pozitív hozzáállását, mikor úgy éreztem, hogy minden elveszett.

Külön köszönettel tartozom Beke Balázsnak, aki nélkülözhetetlen szakmai tanácsaival és segítőkészségével támogatta dolgozatom elkészülését. Ezúton szeretném megköszönni Benkó Nikolett és Fanni kutyus közbenjáró segítségét is.

Szeretném kiemelni a Fehér Herceget, Noelt, aki nélkül ez a vizsgálsorozat, maga a dolgozat nem valósulhatott volna meg, örökre a szívünkbe zártuk és remélem páratlan létedről méltó emléket állít majd ez a dolgozat.

Köszönöm szépen Lajtai Ferencnének a Kőbányai Szivárvány Nonprofit Kft. igazgató asszonyának önzetlen támogatását és, hogy lehetővé tette kutatásom elvégzését.

Nem jöhetett volna létre a dolgozat Édesanyám támogatása és biztatása nélkül, aki szintén idő előtt távozott, de bízik benne látja álomom beteljesülést a csillagok közt. Szeretném Keresztanyámnak és családomnak megköszönni kitartásukat, türelmüket és támogatásukat irányomba, kutyámnak Csillagnak, motiválását és feltétel nélküli szeretetét.

Végezetül szeretném megköszönni mindazon személyeknek, akik valamilyen formában hozzájárultak ezen dolgozat létrejöttéhez.

8. IRODALOMJEGYZÉK

Könyvek:

1. Altschiller D. (2011): *Animal-assisted Therapy*, Greenwood ABC-CLIO, LLC, California, 179 p.
2. Babbie, E. (1996): *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*, Balassi Kiadó, Budapest, 704 p.
3. Babos E. (2013): *Állatasszisztált terápia Módszertani előtanulmány óvodáskorú gyerekek kutyával történő fejlesztésére. Alkalmazott Pszichológia*, 13(3): 59-81.
4. Csányi V. (2012): *A kutyák szőrös gyerekek*, Libri Kiadó, Budapest, 351 p.
5. Dincer, B., Bahçecik N. & Sollami A. (2022): *Effect of animal assistant therapy on quality of life in older adults: A meta-analysis*, *Geriatric Nursing*, (43): 38-44
6. Gácsai M. (2006): *A kutya mint az emberi kötődési viselkedés modellje?*, *Magyar Tudomány*, 2006/2.: 141-150
7. Gee, N. R., Rodriguez K. E., Fine A. H. & Trammell J. P. (2021): *Dogs Supporting Human Health and Well-Being: A Biopsychosocial Approach*, *frontiers in Veterinary Science*, (8): 1-11.
8. Gustafsson F. (2017): *Single case studies vs. mutiple case studies: A comparative study*, Halmstad University, 15 p.
9. Grandgeorge, M. & Hausberger, M. (2011): *Human-animal relationships: from daily life to animal-assisted therapies. Annali dell' Instituto Superiore di Sanità*, 47(4): 399
10. Klimke, V. (2003): *Gyógyító állatok*, Gladiátor Kiadó, Budapest, 176 p.
11. Loványi E. (2020): *A segítőkutya szerepe a társadalmi integrációban – egy emancipatív kutatás eredményei. Doktori (PhD) értekezés*, ELTE, Budapest, 19 p.
12. MATESE (2021): *Etikai Kódex 2021. Kódex*. 8 p.
13. Mičková, E., Machová K., Dařová K. & Svobodová I. (2019): *Does Dog Ownership Affect Physical Activity, Sleep, and Self-Reported Health in Older Adults?*, *Public Health*, 16(18): 2-11.
14. Miklósi Á. (2010): *A kutya viselkedése, evolúciója és kogníciója*, Typotex Kiadó, Budapest, 420 p.
15. Morrison, L. M. (2007): *Health Benefits of Animal-Assisted Interventions*, *Complementary Health Practice Review*, 12(1): 51-52
16. Nagasawa M., Mitsui S., En S., Ohtani N., Ohta M., Sakuma Y., Onaka T., Mogi K. & Kikusui T. (2015): *Oxytocin-gaze positive loop and the coevolution of human-dog bonds. Science*, 348(6232): 333-336
17. Pang J., Kluetsch C., Zou X., Zhang A., Luo L., Angleby H., Ardalán A., Ekström C., Skölleremo A., Lundeberg J., Matsumura S., Leitner T., Zhang Y. & Savolainen P. (2009): *mtDNA Data Indicate a Single Origin for Dogs South of Yangtze River, Less Than 16,300 Years Ago, from Numerous Wolves. Molecular Biology and Evolution*, 26(12): 2849-2864
18. Röger-Lakenbrink, I. (2018): *Das Therapiehund-Team: Ein praktischer Wegweiser*, 2006 Kynos Verlag Dr. Dieter Fleig GmbH., Nerdlen/Daun, 216 p.
19. Szánthó F. (2019): *Értelemfelismerés és érzelmi szinkronizáció vizsgálata kutyákon. Doktori értekezés*, ELTE, Budapest, 92 p.

20. Thalmann O., Shapiro B., Cui P., Schuenemann V.J., Sawyer S.K., Greenfield D.L., Germonpré M.B., Sablin M.V., López-Giráldez F., Domingo-Roura X., Napierala H., Uerpmann H-P., Loponte D.M., Acosta A. A., Giemisch L., Schmitz R.W., Worthington B., Buikstra J.E., Druzhkova A., Graphodatsky A.S., Ovodov N.D., Wahlberg N., Freedman A.H., Schweizer R.M., Koepfli K-P., Leonard J.A., Meyer M., Krause J., Pääbo S., Green R.E. & Wayne R.K. (2013): Complete Mitochondrial Genomes of Ancient Canids Suggest a European Origin of Domestic Dogs. *Science*, 342(6160): 871-874
21. Tóth K. M. (2017): Operáns és szociális tanulás összehasonlítása felnőtt kutyákon. Szakdolgozat, ELTE, Budapest, 47 p.
22. Vetter Sz., Vizi V. & Ózsvári L. (2022): A magyarországi kutyatartási szokások a COVID-19-világjárványban- 2021-es országos reprezentatív felmérés előzetes eredményei. *Magyar Állatorvosok Lapja*, 144: 3-12.

Internetes Források:

- Heale R. & Twycross A. (2017): What is a case study?, <https://ebn.bmj.com/content/21/1/7.full> (2023. március)
- Topál J., Hevesi T. M., & Köböl E. (2019): Állatasszisztált foglalkozások, http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/Allatasszisztalt_foglalkozasV2/index.html (2023 február)
- Vanacore B. C.: Dog, Britannica. <https://www.britannica.com/animal/dog> (2023. április)
- http 1 Bethesda Gyermekkórház. Vertigo, a miniló a Bethesdában. <https://www.bethesda.hu/rolunk/hireink/vertigo-minilo-bethesdaban/> (2023. február)
- http 2 WorldAtlas. How Many Dogs Are There In The Wold?. <https://www.worldatlas.com/articles/how-many-dogs-are-there-in-the-world.html> (2023 február)
- http 3 statista. Number of dogs in the European Union 2021, by country. <https://www.statista.com/statistics/414956/dog-population-european-union-eu-by-country/> (2023 február)
- http 4 European Guide Dog Federation. Research into number of guide dogs in Europe <https://www.egdfed.org/news-information/reports/research-into-number-of-guide-dogs-in-europe/>
- http 5 MATESZE. <https://matesze.hu/> (2023 február)
- http 6 MATESZE. Segítő kutyák kiképzését, átadását, viselkedését érintő standardok, <https://matesze.hu/documents/document/segitokutyak-kikepzeset-atadasat-viselkedeset-erinto-standardok-document-202101261957.pdf>
- http 7 MATESZE. Segítő kutyákkal szemben támasztott állategészségügyi követelmények, <https://matesze.hu/documents/document/segitokutyakkal-szemben-tamasztott-allategeszsegugyi-kovetelmenyek-document-202101261956.pdf>
- http 8 MATESZE. Terápiás kutyák vizsgaszabályzata. <https://matesze.hu/documents/document/terapias-kutyak-vizsgaszabalyzata-document-202101262000.pdf>

Jogszályok:

1. 27/2009. (XII.3.) SZMM rendelet a segítő kutya kiképzésének, vizsgáztatásának és alkalmazhatóságának szabályairól

9. MELLÉKLETEK

1.melléklet: Az idősök otthonában megvalósuló kutyás terápiás foglalkozások óratervezetének részlete

TÁMUGATÓK TERÁPIÁS ÉS SEGÍTŐKUTYÁS ALAPÍTVÁNY

2092 Budakeszi, Eszter u. 28-30.

info@tamugatok.hu

www.tamugatok.com

Adószám: 19238478-1-13

Számlaszám: 1174234821456671

FOGLALKOZÁSOK TERVEZET

A foglalkozás helye: Kőbányai Szivárvány Nonprofit Kft. 1108 Budapest Sütőde utca 4.

A foglalkozás ideje: 2022. szeptemberétől hetente

Csoportvezető/titulusa: Lajtai Ferencné

Terápiás felvezető: Beke Balázs

Terápiás kutya neve, tanúsítván száma: Noel, TKF-A2156

A foglalkozás célja: Hangulat javítás, szorongás oldás, szellemi, fizikai, lelki aktivitás elérése. Egészségi állapot fenntartása, romlás megállítása. Önbecsülés, önértékelés javítása, kompetencia érzés. Az idősök közötti szociális interakciók elősegítés, javítása. Az együttműködés létrehozása, mind a kutyával, mind a többi időssel.

A foglalkozás időtartama: 50 perc

Foglalkozás típusa: Önismereti csoport

A foglalkozásokat 10 alkalomra előre tervezzük, hiszen a kliens csoportnak fontos az ismétlés, illetve fős intézmény lévén, a résztvevők sok esetben változhatnak. Illetve 5-5 alkalmat tervezünk a szobában lévő nem mozgó idősök látogatására.

1.hét	Tevékenységi forma	Didaktikai célok, feladatok	Módszerek	Eszközök	Megjegyzés
1.	<p>Üdvözlés, megismerkedés Az idősök körben székeken ülnek, a csoportvezető elmondja, hogy mi fog történni az elkövetkezendő időszakban, elmondja a csoportszabályokat. A felvezető bemutatja magát és a kutyáját. Majd a kutya egyenként odamegy mindenkihez, megsimogatják, és közben elmesélik a saját kutyás történetüket.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Informálás, szabályok ismertetése - Kapcsolatteremtés - Érdeklődés felkeltése - Ráhangolódás a csoportra - Motiváció - Egymásra figyelés 	<ul style="list-style-type: none"> Bemutató Cselekvés Motiválás - Egyéni 		<p>Ez lehet egy hosszabb rész, mindenkiről tudjunk meg minél többet.</p>
2.	<p>Pacsi kérése A felvezető megmutatja, hogyan kell odahívni a kutyát, leültetni, majd pacsit kérni tőle, a végén megjutalmazni. Az idősök egyenként odahívják a kutyát és elismélik a feladatsort, a végén megjutalmazzák és megsimogatják a kutyát.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ismerkedés a kutyával - Megfigyelés, memorizálás - Motiváció - Finommotorika 	<ul style="list-style-type: none"> Bemutató Cselekvés Motiválás - Egyéni 	jutalomfalat	<p>Amennyiben valakinek kellemetlen a pasci kérése vagy a jutalomfalat odaadása, valami áthidaló megoldás keresése, pl. kanál.</p>
3.	<p>Pórázon vezetés A csoportvezető mond egy nevet, aki magára ismer jelentkezik és odaviszi hozzá a kutyát, majd átadja. Az illető leültetni, add neki egy falatot és ő is mond egy nevet, majd átadja, így megyünk végig, míg mindenki sorra nem kerül.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ismerkedés a kutyával - Megfigyelés, memorizálás - Kommunikáció - Motiváció - Nagymozgás - Kompetencia, önbizalom növelése 	<ul style="list-style-type: none"> Bemutató Cselekvés Motiválás - Egyéni - Csoportos 	póráz, jutalomfalat	<p>A felvezető szükség szerint korrigál.</p>
4.	<p>Labda dobás A csoportvezető segítségével közösen választanak, majd énekelnek egy dalt, közben egymásnak adogatják a labdát, akinél véget ér a dal, az dobhatja a labdát. Törekszünk arra, hogy mindenki sorra kerüljön.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Megfigyelés, memorizálás - Egymásra figyelés - Motiváció - Nagymozgás 	<ul style="list-style-type: none"> Bemutató Cselekvés Motiválás - Egyéni - Csoportos 	labda, törlőkendő	
5.	<p>Elköszönés, lezárás A kutya körbe megy és egyenként megsimogatják, elköszönnek tőle. Mindenki elmondja, hogy hogy érezte magát, mi tetszett neki, mi nem, mi volt nehéz. A csoportvezető irányítja a kérdezést.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Motiváció - Figyelem fejlesztése - Egymásra figyelés - Türelem - Reflektálás 	<ul style="list-style-type: none"> Beszélgetés, - Csoportos 		

2. hét	Tevékenységi forma	Didaktikai célok, feladatok	Módszerek	Eszközök	Megjegyzés
1.	<p>Köszönés Az idősök körben székeken ülnek, a csoportvezetővel, átbeszéljük a múltkorit, majd a tanultak alapján egyenként odahívjuk magukhoz leültetjük, majd pacsit kérnek tőle, megdicsérik, jutalomfalatot adnak, megsimogatják.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Kapcsolatteremtés - Érdeklődés felkeltése - Ráhangolódás a csoportra - Motiváció - Egymásra figyelés 	<ul style="list-style-type: none"> Cselekvés Motiválás - Egyéni 	jutalomfalat	
2.	<p>Trükkök A felvezető 3 trükköt mutat be, kézjelekkel, hangjelekkel, sorban mindenki kiválaszthat egyet és megcsinálja a kutyával, majd megjutalmazza.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ráhangolódás a kutyára - Kapcsolatteremtés - Önbizalom - Aktivitás 	<ul style="list-style-type: none"> Bemutató Cselekvés Motiválás - Egyéni 	jutalomfalat	Szükség esetén a felvezető segít.
3.	<p>Elfújta a szél Egyel kevesebb szék van, mint ahány résztvevő, a felvezető a kutyával középen áll, ők kezdik a feladatot. Elfújta a szél azokat akik... mondatot kell befejezni annak aki középen van, lehetőleg úgy, hogy minél több résztvevőre igaz legyen, azok felállnak és új helyet keresnek, ugyanoda ahonnan felálltak nem ülhetnek vissza. A felvezető olyan dolgokat mond, ami a kutyára is igaz.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Motiváció - Figyelem - Önismeret - Aktivitás - Memória - Önbizalom - Egymásra figyelés 	<ul style="list-style-type: none"> Cselekvés - Csoportos 	székek, jutalomfalat	
4.	<p>Memória Különböző tárgyak vannak szétszórva a földön. Mindenki megpróbálja megjegyezni őket, majd becsukja a szemét. A kutya pedig ellop a tárgyak közül egyet, ki kell találni, hogy melyik tűnt el.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Figyelem - Memória 	<ul style="list-style-type: none"> Bemutató Cselekvés - Egyéni - Csoportos - Motiválás 	legalább 5-6 különböző tárgy (pl: állatok)	Ha jól megy a feladat újra visszakerülnek a már ellopott tárgyak.
5.	<p>Elköszönés, lezárás A kutya körbe megy, mindenki a csoportvezető által meghatározott helyen simogatja a kutyát, közben elmondja, hogy érezte magát a foglalkozáson. Mi az amit a kutya a leggyúsebben csinált.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Figyelem - Memória - Egymásra figyelés - Testséma - Taktilis érzékelés 	<ul style="list-style-type: none"> Cselekvés - Egyéni 		

2. melléklet: Felmérőív – a kutyák vipontozására a terápiák során

Állatasszisztált terápiás foglalkozás

Dátum:.....

Állapotfelmérés – foglalkozás előtt

Foglalkozás típusa: egyéni csoportos

Vízfelvétel a terápia előtt

Idő:.....

Mennyiség:.....

fáradt 1 2 3 4 5 kipihent

Foglalkozások során:

Ismeretség alapján: ismert terápiás személy/nem ismert terápiás személy

csoportos foglalkozás esetén ismert/nem ismert személyek száma:

Kötődés vizsgálata ismert terápiás személy esetén

1. érdektelen (figyelme nem felkelthető/figyelme más irányú/nemtörődöm)

2. közepes érdeklődés (nyit a kutya a terápiás személy felé, de terelhető a figyelme)

3. a kutya teljes figyelmével a terápiás személy felé fordul, figyelme nem terelődik el

1. A kutya reakciója találkozás során a terápiás személlyel kapcsolatban

higgadt/nyugodt 1 2 3 4 5 élénk/játékos

közömbös 1 2 3 4 5 izgatott

Feladattól függő viselkedés vizsgálat

2. Feladat végzése, amely kötelező

1. feladat

higgadt/nyugodt 1 2 3 4 5 élénk/játékos

közömbös 1 2 3 4 5 izgatott

2. feladat

higgadt/nyugodt 1 2 3 4 5 élénk/játékos

közömbös 1 2 3 4 5 izgatott

3. feladat

higgadt/nyugodt 1 2 3 4 5 élénk/játékos

közömbös 1 2 3 4 5 izgatott

3. Feladat, amely nem kötelező (szabad/pihenő idejében önként megkezdett feladatvégzés)

1. feladat

higgadt/nyugodt	1	2	3	4	5	élénk/játékos
-----------------	---	---	---	---	---	---------------

közömbös	1	2	3	4	5	izgatott
----------	---	---	---	---	---	----------

2. feladat

higgadt/nyugodt	1	2	3	4	5	élénk/játékos
-----------------	---	---	---	---	---	---------------

közömbös	1	2	3	4	5	izgatott
----------	---	---	---	---	---	----------

3. feladat

higgadt/nyugodt	1	2	3	4	5	élénk/játékos
-----------------	---	---	---	---	---	---------------

közömbös	1	2	3	4	5	izgatott
----------	---	---	---	---	---	----------

Jutalomfalattól függő viselkedés vizsgálata

1. Feladat megoldása jutalomfalat nélkül	rossz	1	2	3	4	5	jó
--	-------	---	---	---	---	---	----

2. Feladat megoldása jutalomfalattal	rossz	1	2	3	4	5	jó
--------------------------------------	-------	---	---	---	---	---	----

3. Feladat megoldása, úgy, hogy a kutya feltélezi, hogy a terápiás célszemélynél van jutalomfalat	rossz	1	2	3	4	5	jó
---	-------	---	---	---	---	---	----

A terápiás kutya foglalkozása során szükséges pihenők, kioldások mennyisége, időtartama, módja

Időtartam:..... Mennyiség:.....

Módja:.....

10. NYILATKOZATOK

NYILATKOZAT

Alulírott Sáradí Judit Nikoletta, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Szent István Campus, Mezőgazdasági mérnöki szak nappali/levelező* tagozat végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám, melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem. Hozzájárulok ahhoz, hogy Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom egyoldalas összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy a digitális verzióan (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszék/Intézetben, illetve az Egyetem központi nyilvántartásában a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz igen nem*

Kelt: 2023. április 26.

Sáradí Judit Nikoletta
Hallgató

***Kérjük a megfelelőt aláhúzni!**

NYILATKOZAT

A dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a Szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Szakdolgozatot záróvizsgán történő védelemre javaslom.
A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: nem

Gödöllő, 2023. április 26.

Csörös Anna Lóric
konzulens